

Omgevingsanalyse

Eerstelijnszone Zuid Oost Rand Antwerpen vzw

juni 2024

EERSTELIJNSZONE
ZORA

Inhoud

1. Inleiding.....	4
1.2. Omschrijving van de methoden	6
2. Risicofactoren voor gezondheids- en welzijnsproblemen	7
2.1. Demografische gegevens	7
2.1.1. Bevolkingsdichtheid.....	7
2.1.2. Bevolkingsvooruitzichten	8
2.1.3. Leeftijdsverdeling	10
2.1.4. Demografische coëfficiënten.....	12
2.1.5. Bevolking naar nationaliteit en herkomst	13
2.1.6. Huishoudentypes.....	16
2.1.7. personen met een handicap	19
2.2. Socio-economische gegevens	20
2.2.1. Socio-economische positie.....	20
2.2.2. Tegemoetkomingen	23
2.2.3. Betalingsproblemen.....	24
2.2.4. Sociaal Wonen	25
2.3. Kansarmoede-index.....	26
2.4. Risicokenmerken voor kansarmoede bij kinderen en jongeren	27
2.4.1. Risicokenmerken gewoon basisonderwijs	27
2.4.2. Risicokenmerken gewoon secundair onderwijs	29
2.4.3. Vroegtijdige schoolverlaters.....	31
2.4.4. Buitengewoon onderwijs	32
2.5. Fysieke omgevingsfactoren.....	33
2.5.1. Voedselwoestijnen en voedselmoerassen	33
2.5.2. Hittestress	34
3. Gezondheids- en welzijnsproblemen in de populatie	35
3.1. Gezondheidstoestand	35
3.2. Preventieve gezondheidszorg	36
3.2.1. Deelname aan de bevolkingsonderzoeken kankeropsporing.....	36
3.2.2. Preventieve tandzorgen	37
3.3. Geneesmiddelengebruik.....	39
3.3.1. Antibiotica	39
3.3.2. Psychofarmaca: antidepressiva, antipsychotica, stimulantia	40
4. Zorgaanbod.....	41
4.1. Zorgvoorzieningen.....	41

4.1.1. Zorgaanbod voor ouderen	41
4.1.2. Opvangcapaciteit baby's en kleuters	43
4.2. Zorgverleners	44
4.2.1. Huisartsen	44
4.2.2. Psychologische zorg	46
4.2.2.1. Psychologen	46
4.2.2.2. Conventie psychologische zorg	46
4.2.2.3. Kruispunt ZORA.....	49
4.2.2.4. Gedwongen opname.....	49
4.2.3. Rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp	50
4.2.4. Palliatieve hulpverlening	51
4.2.5. Thuisverpleegkundigen.....	52
4.2.6. Apothekers	52
4.2.7. Kinesitherapeuten	52
4.2.8. Diëtisten	52
4.2.9. Podologen	52
4.2.10. Tandartsen en mondhygiënisten	53
4.2.11. Ergotherapeuten.....	53
4.2.12. Bewegen op verwijzing – coaches	53
4.2.13. Vroedvrouwen	53
4.2.14. Logopedisten	54
4.3. Zorgbudgetten.....	54
4.4. VAPH.....	56
4.4.1. Gebruikte ondersteuningsvormen.....	56
4.4.2. Zorgaanbod voor mensen met een handicap	57
5. Conclusies	58
6. Bronnen en linken	60

1. Inleiding

Aan de hand van deze omgevingsanalyse maakt ELZ ZORA een momentopname van een aantal demografische, economische, ecologische en politieke indicatoren. Een analyse van deze indicatoren leidt tot inzichten over de lokale noden in de gemeenten en de behoeften van specifieke doelgroepen. Hierdoor zal de omgevingsanalyse een kompas zijn dat richting geeft aan het actie- en beleidsplan en initiatieven vanuit het eerstelijnsnetwerk.

Eerstelijnszone Zuid Oost Rand Antwerpen omvat 7 gemeenten: Boechout, Borsbeek, Edegem, Hove, Kontich, Lint en Mortsel. Vanaf 1 januari 2025 zal Borsbeek fusioneren met de stad Antwerpen en zal Borsbeek worden opgenomen in ELZ Antwerpen Oost. ELZ ZORA grenst in het noorden aan stad Antwerpen en in het oosten en zuiden aan eerder landelijke gebieden. Dit betekent dat er in de verschillende windstreken voldoende uitwisseling moet zijn.

Op 1 februari 2023 keurde het Vlaams Parlement het regiodecreet goed. Daarmee wordt het Vlaamse Gewest ingedeeld in 15 referentieregio's. Onder het toepassingsgebied van het decreet vallen samenwerkingsverbanden die door de gemeenten van onderuit opgericht worden met het oog op de gemeenschappelijke behartiging van doelstellingen van gemeentelijk belang. Om congruentie te bekomen op alle bestuursniveaus engageert ook de Vlaamse overheid zich om de samenwerkingsverbanden die door Vlaanderen gestimuleerd of opgelegd worden, te organiseren volgens de referentieregio's. Wat de impact gaat zijn voor de zorg- en welzijnsactoren is nog niet geheel duidelijk. De gemeentes van ELZ ZORA behoren alvast tot dezelfde referentieregio, regio Antwerpen.

1.2. Omschrijving van de methoden

Input uit het brede netwerk

De omgevingsanalyse is gebaseerd op:

- kwantitatieve gegevens:
 - o de databanken van 'Provincies in Cijfers'
 - o de databanken van het InterMutualistisch Agentschap (IMA).
 - o Klimaatportaal Vlaanderen
 - o Sciensano
 - o enquête continuïteit van zorg, uitgevoerd door Huisartsen regio Mortsel (HrM)
 - o SaRA-netwerk
 - o Kruispunt ZORA
 - o vanuit zorgverleners en beroepsgroepen
 - o bevraging huisartsen HrM in het kader van een onderzoek over de procedure 'gedwongen opname'
 - o Zorgnet-Icuro
 - o jaarverslag VAPH
 - o Jeugdhulp (departement Opgroeien)
 - o Zorgwijs
- Kwalitatieve gegevens
 - o gesprekken met prioritaire stakeholders in de Geestelijke Gezondheidszorg
 - o enquête continuïteit van zorg, uitgevoerd door HrM
 - o bevraging huisartsen HrM in het kader van een onderzoek over de procedure 'gedwongen opname'

De omgevingsanalyse werd afgetoetst aan de omgevingsanalyse van de lokale besturen en met de bestuurders binnen het bestuursorgaan.

Deze data bieden inzicht in de kenmerken, behoeften en noden van de populatie.

Opbouw van de omgevingsanalyse

Eerst analyseren we de risicofactoren voor gezondheids- en welzijnsproblemen. We brengen onderstaande aspecten in kaart:

- demografische kenmerken (bvb leeftijdsverdeling, huishoudsamenstelling, afkomst)
- sociaal-economische kenmerken van de populatie (bvb werkloosheid, tegemoetkomingen, betalingsproblemen, sociaal wonen)
- risicokenmerken bij kinderen (kansarmoede-index, risicokenmerken leerlingen, vroegtijdige schoolverlaters)
- kansarmoede-index
- fysieke omgevingsfactoren

Vervolgens krijg je inzicht in de gezondheids- en welzijnsproblemen in de populatie.

En in het derde deel staan we stil bij het zorgaanbod.

Tot slot formuleren we conclusies op basis van de belangrijkste bevindingen en geven we graag suggesties voor toekomstig beleid en acties.

2. Risicofactoren voor gezondheids- en welzijnsproblemen

2.1. Demografische gegevens

Dit hoofdstuk belicht een aantal algemene bevolkingskenmerken en gaat in op de diversiteit binnen de gemeenten. Daarnaast komt ook de gezinssamenstelling en een aantal gezondheids(zorg)aspecten aan bod.

2.1.1. Bevolkingsdichtheid

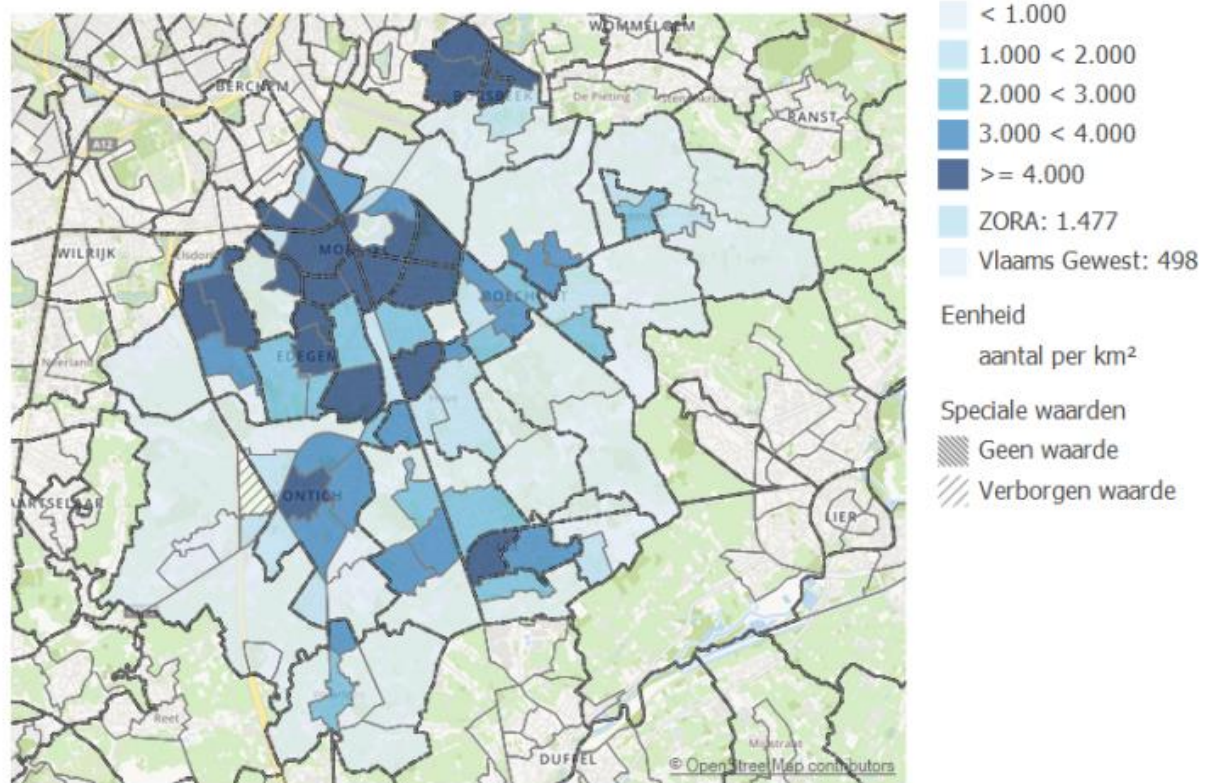
In de gemeenten in het werkingsgebied van ELZ ZORA woonden op 21 augustus 2023 113.137 inwoners. De bevolkingsdichtheid bedraagt voor het totaal van de ELZ 1.477 inwoners per km². De bevolkingsdichtheid in alle 7 gemeenten is hoger dan het gemiddelde van het Vlaams Gewest, maar met grote verschillen tussen de gemeenten. Boechout heeft de laagste bevolkingsdichtheid (667 inwoners per km²) en Mortsel (3.395 inwoners per km²) de hoogste.

Tabel 1 – bevolkingsdichtheid 2023 ELZ ZORA

	bevolkingsdichtheid [aantal per km²]	totaal aantal inwoners volgens Rijksregister [aantal]
Boechout	667	13810
Borsbeek	2902	11322
Edegem	2613	22780
Hove	1402	8436
Kontich	909	21640
Lint	1543	8720
Mortsel	3395	26429
ZORA	1477	113137
Vlaams Gewest	498	6791971

Bron Rijksregister | provincies.incijfers.be

Kaart 1 - bevolkingsdichtheid op statistisch sectorniveau in 2023 ELZ ZORA.

2.1.2. Bevolkingsvooruitzichten

Op 'Provincie in cijfers' kunnen we ook bekijken wat de bevolkingsvooruitzichten zijn. In tabel 2 kunnen we per gemeente bekijken wat de verwachtingen de komende 5, 10 en 15 jaar zijn voor de totale bevolking en per doelgroep; jongeren, beroepsactieve bevolking en ouderen. Dit zijn data die relevant zijn om een proactief en toekomst gericht beleid te voeren in de eerstelijns.

Op 10 jaar tijd verwachten we in ELZ ZORA een bevolkingsgroei van ongeveer 4%, vergelijkbaar met de verwachtingen in Vlaanderen. Dit neemt niet weg dat er meer dan 4000 extra inwoners in ELZ ZORA worden verwacht. Dit brengt ook uitdagingen mee voor het zorgaanbod.

De bevolkingsvooruitzichten voor ELZ ZORA lopen gelijk met de voorspellingen voor Vlaanderen.

Tabel 2 – bevolkingsvooruitzichten voor 2028, 2033 en 2038

	2023				2028			
	0-17 jaar (t.o.v. inwoners) [prognose] [%] (1)	18-64 jaar (t.o.v. inwoners) [prognose] [%] (1)	65+ jaar (t.o.v. inwoners) [prognose] [%] (1)	totaal inwoners [prognose] [aantal] (1)	0-17 jaar (t.o.v. inwoners) [prognose] [%] (1)	18-64 jaar (t.o.v. inwoners) [prognose] [%] (1)	65+ jaar (t.o.v. inwoners) [prognose] [%] (1)	totaal inwoners [prognose] [aantal] (1)
Boechout	18,3	58,9	22,8	13.620	17,5	57,3	25,2	14.230
Borsbeek	21,2	57,2	21,6	11.063	20,7	56,4	22,9	11.219
Edegem	19,9	55,5	24,5	22.483	20,0	54,2	25,8	22.916
Hove	19,7	55,4	24,9	8.275	19,2	53,9	26,9	8.376
Kontich	18,9	58,8	22,3	21.427	18,7	56,9	24,4	21.818
Lint	18,7	60,5	20,8	8.577	18,5	57,2	24,3	8.676
Mortsel	20,0	59,1	20,9	26.586	19,5	57,9	22,6	27.308
ZORA	19,6	57,9	22,5	112.031	19,2	56,4	24,4	114.543
Vlaams Gewest	19,3	59,3	21,4	6.703.499	18,8	58,0	23,2	6.850.075

	2033				2038			
	0-17 jaar (t.o.v. inwoners) [prognose] [%] (1)	18-64 jaar (t.o.v. inwoners) [prognose] [%] (1)	65+ jaar (t.o.v. inwoners) [prognose] [%] (1)	totaal inwoners [prognose] [aantal] (1)	0-17 jaar (t.o.v. inwoners) [prognose] [%] (1)	18-64 jaar (t.o.v. inwoners) [prognose] [%] (1)	65+ jaar (t.o.v. inwoners) [prognose] [%] (1)	totaal inwoners [prognose] [aantal] (1)
Boechout	16,8	55,3	27,8	14.689	17,1	54,4	28,5	15.130
Borsbeek	19,7	56,3	24,0	11.339	18,5	58,1	23,4	11.463
Edegem	19,7	53,5	26,8	23.323	19,8	53,9	26,4	23.752
Hove	19,0	53,5	27,5	8.534	19,1	53,7	27,2	8.641
Kontich	18,7	55,3	26,0	22.011	19,0	54,4	26,6	22.306
Lint	17,3	55,8	26,9	8.692	18,1	54,8	27,1	8.790
Mortsel	18,9	56,9	24,2	27.855	18,9	56,4	24,7	28.266
ZORA	18,7	55,3	25,9	116.443	18,8	55,1	26,1	118.348
Vlaams Gewest	18,2	57,0	24,8	6.976.555	18,1	56,4	25,5	7.082.835

veel lager

lager

gemiddeld

hoger

veel hoger

Speciale
waarden: Prognose

Bron: Statistiek Vlaanderen - Bevolkingsprojecties | provincies.incijfers.be

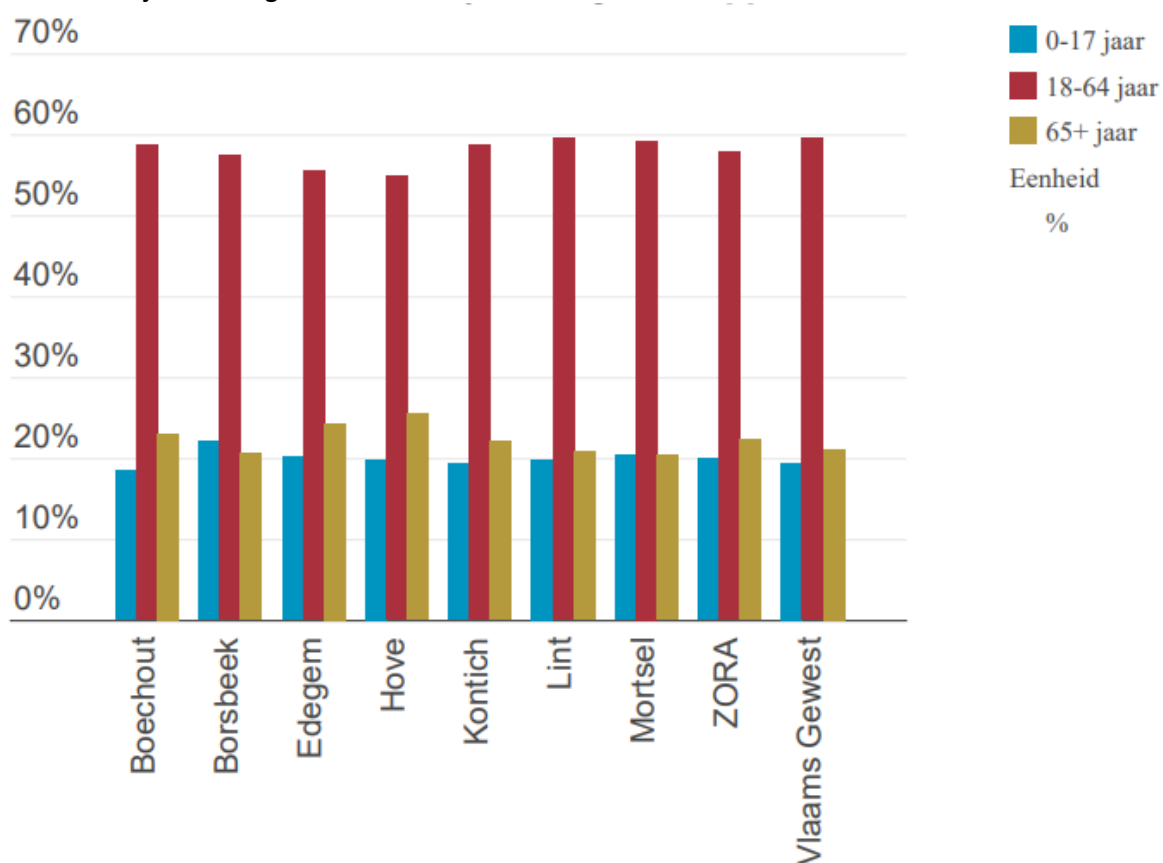
2.1.3. Leeftijdsverdeling

Grafiek 1 geeft de leeftijdsverdeling weer in ELZ ZORA in 2023.

- 20,0% van de bevolking in ELZ ZORA is jonger dan 18 jaar.
- 57,8% van de bevolking is tussen 18 en 64 jaar.
- 22,2% van de bevolking is 65 jaar of ouder.

In vergelijking met het Vlaams Gewest heeft ELZ ZORA een vergelijkbaar aandeel jongeren, een kleiner aandeel bevolking op beroepsactieve leeftijd en een groter aandeel ouderen.

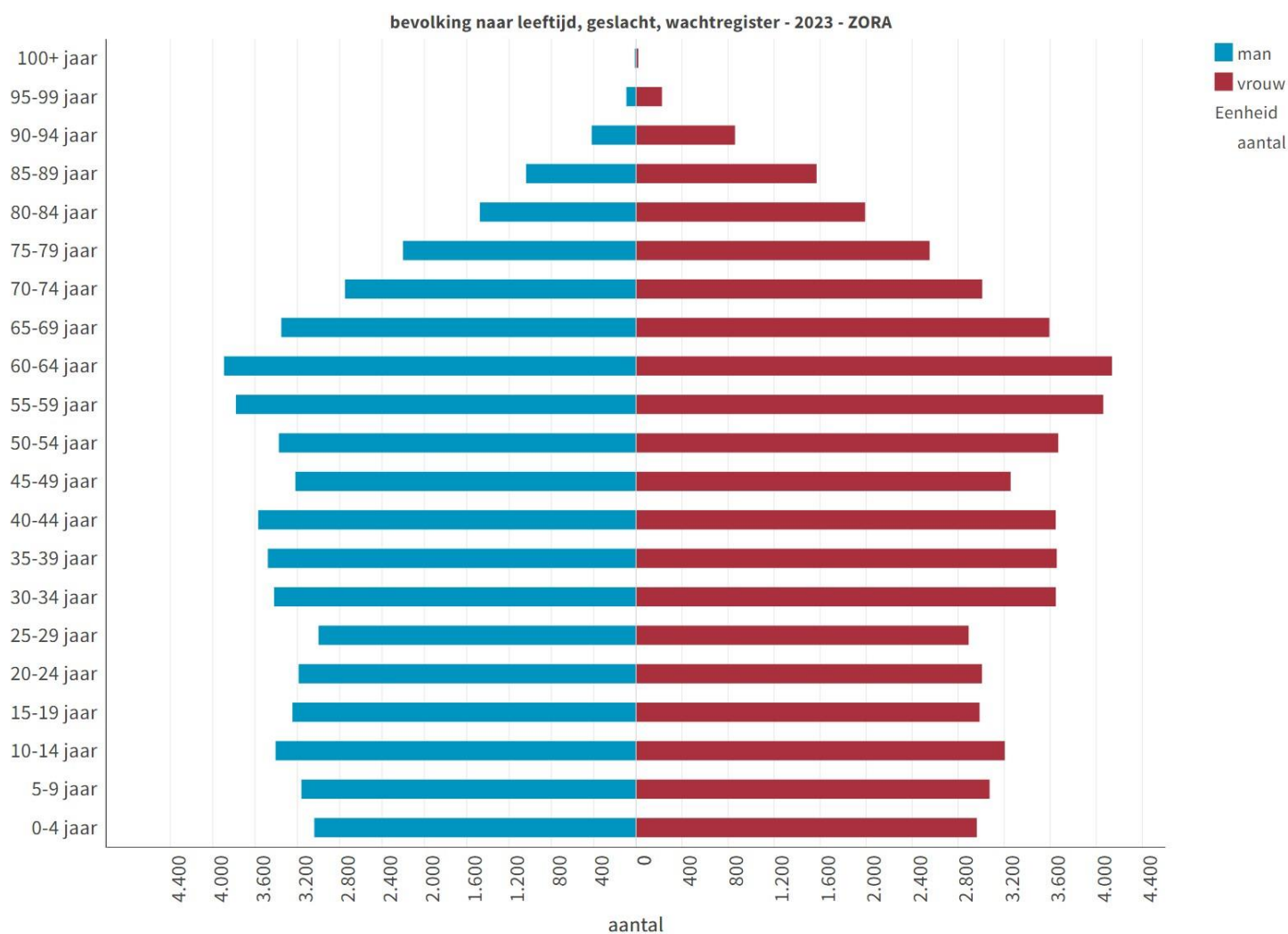
Grafiek 1 – leeftijdsverdeling in 2023

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

Grafiek 2 toont de bevolkingspiramide voor ELZ ZORA. Hierop zie je de leeftijdsopbouw van de bevolking, met een opsplitsing tussen mannen en vrouwen.

Grafiek 2 – bevolkingspiramide in 2023 (per leeftijdsklasse van 5 jaar)

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

2.1.4. Demografische coëfficiënten

Een laatste manier om inzicht te krijgen in de leeftijdsstructuur van de bevolking is aan de hand van de demografische coëfficiënten; groene druk, grijze druk en familiale zorgindex (tabel 3). Ze geven telkens een verhouding weer tussen de verschillende leeftijdsgroepen in de bevolking.

De groene druk geeft de verhouding van het aantal kinderen en jongeren (0-19 jaar) op het aantal inwoners op beroepsactieve leeftijd (20-64 jaar). De groene druk geeft aan hoeveel kinderen en jongeren er onderhouden moeten worden door de bevolking op beroepsactieve leeftijd. Bij een hogere groene druk zijn er dus relatief meer kinderen en jongeren in vergelijking met de bevolking van 20 tot 64 jaar. In 2023 waren er in ELZ ZORA 39,9 kinderen en jongeren voor 100 personen in de leeftijdsgroep van 20 tot 64 jaar.

De groene druk in ELZ ZORA is groter dan in het Vlaams Gewest.

De grijze druk geeft de verhouding weer van het aantal ouderen (65 jaar of ouder) op het aantal inwoners op beroepsactieve leeftijd (20-64 jaar). De grijze druk geeft aan hoeveel ouderen er onderhouden moeten worden door de bevolking op beroepsactieve leeftijd. Bij een hogere grijze druk zijn er dus relatief meer ouderen in vergelijking met de bevolking van 20 tot 64 jaar. In 2023 waren er in ELZ ZORA 40 65-plussers voor 100 personen in de leeftijdsgroep van 20 tot 64 jaar.

De grijze druk in ELZ ZORA is groter dan in het Vlaams Gewest.

De familiale zorgindex geeft de verhouding weer het aantal hoogbejaarden (80 jaar of ouder) op het aantal 50 tot 59-jarigen. Het is een aanduiding van hoeveel hoogbejaarden er zijn in verhouding tot de bevolking die er normaliter zorg voor moet dragen. Deze maat wordt vaak gebruikt om in te schatten hoe groot de groep potentiële mantelzorgers is. Hoe hoger de waarde, hoe meer 80-plussers er zijn per 50-59-jarige.

ELZ ZORA heeft in 2023 met 51,7 een beduidend hogere familiale zorgindex dan gemiddeld genomen in het Vlaams Gewest, die nog hoger zal zijn op 1 januari 2025 wanneer Borsbeek niet meer tot ELZ ZORA behoort. We zien ook grote verschillen tussen de verschillende gemeentes; variërend tussen 36,6 (Lint) en 63,9 (Edegem).

Tabel 3 – demografische coëfficiënten 2023

	familiale zorgindex	grijze druk	groene druk
Boechout	47,8	40,8	36,8
Borsbeek	43,1	37,0	43,5
Edegem	63,9	45,5	41,5
Hove	54,9	48,7	42,6
Kontich	48,9	39,1	38,1
Lint	36,6	36,4	39,0
Mortsel	54,8	35,8	39,6
ZORA	51,7	40,0	39,9
Vlaams Gewest	44,2	36,8	37,6

Bron Rijksregister | provincies.incijfers.be

2.1.5. Bevolking naar nationaliteit en herkomst

Om de diversiteit binnen een gemeente te bekijken, hanteren we 2 cijfers: huidige nationaliteit en herkomst.

- We geven de huidige nationaliteit weer op basis van de referentiedatum (21/8/2023).
- De herkomst kijkt verder en houdt ook rekening met de nationaliteit bij geboorte van de ouders. Als voor een bepaalde persoon minstens één van de ouders bij hun geboorte een andere nationaliteit had, krijgt hij of zij die herkomst. Indien zowel vader als moeder een niet-Belgische geboortenationaliteit hebben (die bovendien van elkaar verschilt), dan wordt als herkomst de geboortenationaliteit van de moeder overgenomen.

In ELZ ZORA hebben:

- 9.407 inwoners een andere nationaliteit dan de Belgische.
- 25.351 inwoners hebben een niet-Belgische herkomst.

In vergelijking met het Vlaams Gewest is er in ELZ ZORA:

- een kleiner aandeel mensen met een andere dan de Belgische nationaliteit (respectievelijk 8,3% en 10,8%)
- en een kleiner aandeel mensen met een niet-Belgische herkomst (respectievelijk 22,4% en 26,0%).

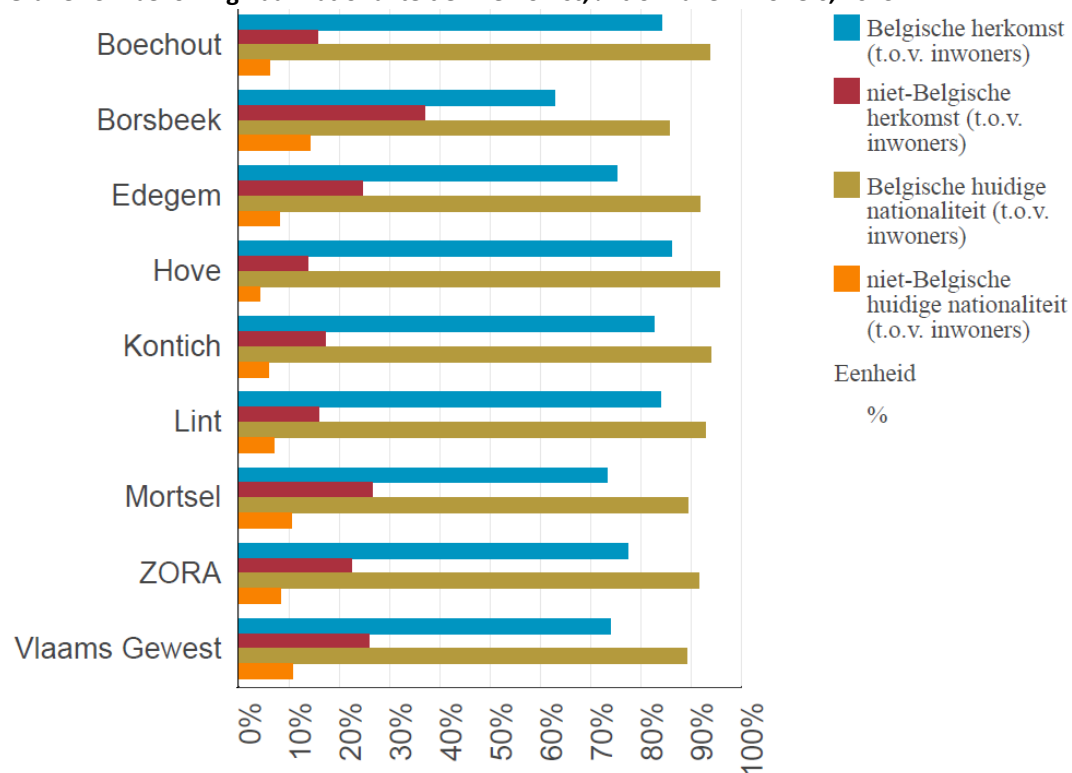
Tabel 4 – Bevolking naar nationaliteit en herkomst, aantal in 2023

	Belgische huidige nationaliteit	niet-Belgische huidige nationaliteit	Belgische herkomst	niet-Belgische herkomst
Boechout	12.947	863	11.622	2.188
Borsbeek	9.717	1.605	7.116	4.206
Edegem	20.905	1.875	17.150	5.630
Hove	8.071	365	7.275	1.161
Kontich	20.339	1.301	17.899	3.741
Lint	8.103	617	7.329	1.391
Mortsel	23.648	2.781	19.395	7.034
ZORA	103.730	9.407	87.786	25.351
Vlaams Gewest	6.059.464	732.507	5.026.966	1.765.005

Eenheid: aantal

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

Grafiek 3 – bevolking naar nationaliteit en herkomst, % t.o.v. alle inwoners, 2023

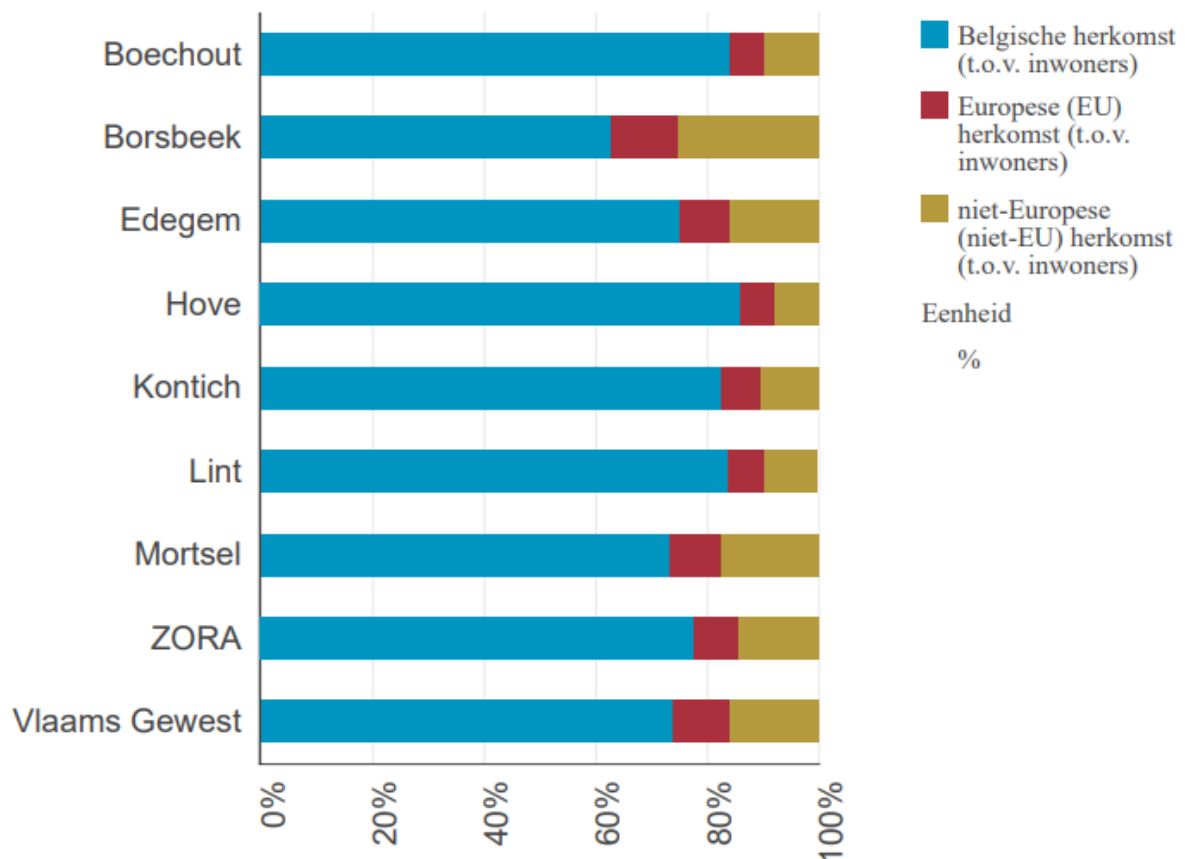

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

Grafiek 4 toont de verdere verdeling van personen van niet-Belgische herkomst, naar EU-herkomst en niet-EU herkomst. Van de inwoners van de ELZ ZORA heeft 8,2% een (niet-Belgische) EU-herkomst, 14,3% heeft een herkomst van buiten de EU.

Het aandeel mensen met een herkomst vanuit de EU is kleiner in het werkingsgebied van de ELZ ZORA dan in het Vlaams Gewest. Het aandeel mensen met een herkomst van buiten de EU is kleiner in het werkingsgebied van de ELZ ZORA dan in het Vlaams Gewest.

Grafiek 4 – Bevolking naar herkomst, opdeling EU- en niet-EU-herkomst, % t.o.v. alle inwoners, 2023

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

2.1.6. Huishoudentypes

De ELZ ZORA telt in totaal 48.234 huishoudens.

We delen de huishoudens in tabel 5 verder op in 3 grote groepen:

- de alleenwonenden
- meerpersoonshuishoudens met minderjarige kinderen
 - o eenoudergezinnen behoren tot deze groep en worden verder apart besproken (zie tabel 6)
- meerpersoonshuishoudens zonder minderjarige kinderen.

In ELZ ZORA zijn er 15.338 huishoudens die uit 1 persoon bestaan. Dit is 31,8% van het totaal aantal huishoudens.

12.230 huishoudens in ELZ ZORA bestaan uit minstens 2 personen, waarvan minimum 1 minderjarig kind. Dit is 25,4% van het aantal huishoudens.

Tot slot zijn er in ELZ ZORA ook 20.666 meerpersoonshuishoudens zonder minderjarige kinderen. Dit is 42,8% van de huishoudens.

Tabel 5 – huishoudenstypes in 2023

	private huishoudens	alleenwonend	meerpersoonshuishoudens met minstens 1 minderjarig (LIPRO) kind	meerpersoonshuishoudens zonder minderjarige (LIPRO) kinderen
Boechout	5.768	1.744	1.378	2.646
Borsbeek	4.924	1.683	1.331	1.910
Edegem	9.966	3.392	2.468	4.106
Hove	3.438	924	893	1.621
Kontich	9.092	2.592	2.292	4.208
Lint	3.494	872	900	1.722
Mortsel	11.552	4.131	2.968	4.453
ZORA	48.234	15.338	12.230	20.666
Vlaams Gewest	2.920.830	960.488	713.796	1.246.546

Eenheid: aantal

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

Grafiek 5 – huishoudentypes, % t.o.v. alle private huishoudens, 2023

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

Binnen de groep meerpersoonshuishoudens met minderjarige kinderen bekijken we vervolgens de groep éénoudergezinnen.

In 2023 waren er in ELZ ZORA 2.188 éénoudergezinnen. Dit is 4,5% van het aantal private huishoudens. In het Vlaams Gewest ligt dit aandeel met 4,2% lager.

Tabel 6 – Éénoudergezinnen, aantal en % t.o.v. alle gezinnen met minstens 1 minderjarig kind, 2023

	[aantal]	(t.o.v. private huishoudens) [%]
Boechout	239	4,1
Borsbeek	287	5,8
Edegem	437	4,4
Hove	133	3,9
Kontich	362	4,0
Lint	137	3,9
Mortsel	593	5,1
ZORA	2.188	4,5
Vlaams Gewest	124.057	4,2

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

In tabel 7 en grafiek 6 bekijken we 3 leeftijdsgroepen van alleenwonenden:

- In het werkingsgebied van ELZ ZORA zijn er 8.284 alleenwonenden in de leeftijdsgroep 18-64 jaar. Dit betekent dat 12,7% van de 18-64-jarigen alleen woont. Dit aandeel is lager dan het Vlaams Gewest.
- Er zijn 2.756 alleenwonenden in de leeftijdscategorie 65-74 jaar. Dit is 21,7% van de 65-74 jarigen. Dit aandeel is ongeveer even hoog als het Vlaams Gewest.
- Tot slot zijn er 4.297 alleenwonenden in de leeftijdscategorie van 75 jaar of ouder. Dit betekent dat ten opzichte van alle 75-plussers 34,5% alleen woont. Het aandeel van ELZ ZORA ligt ongeveer even hoog als het Vlaams Gewest.

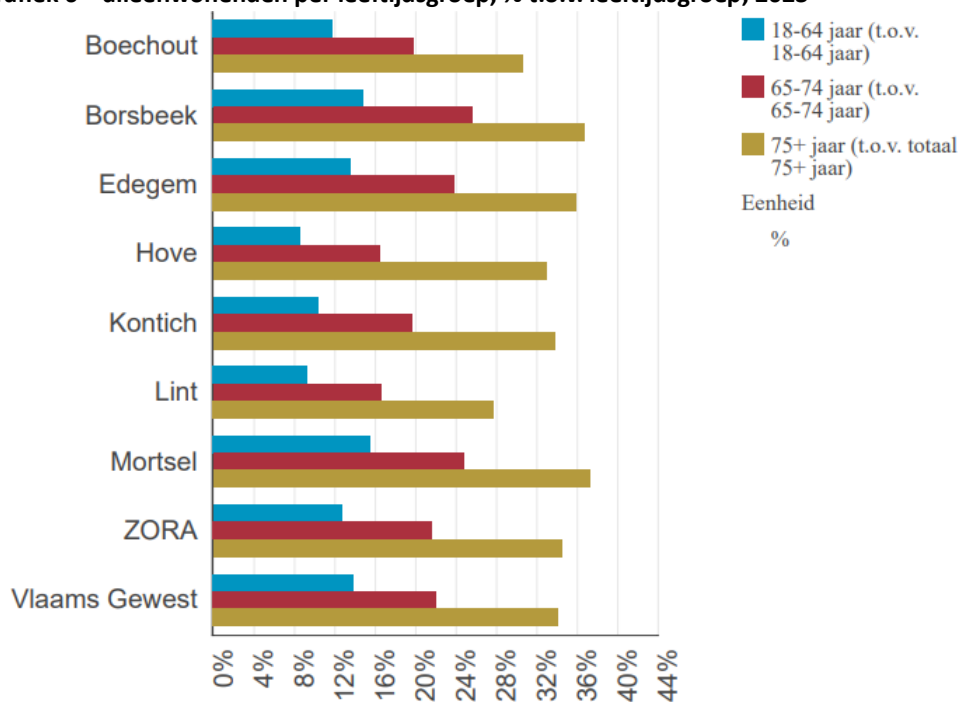
Tabel 7 – Alleenwonenden naar leeftijd, aantal (2023)

	18-64 jaar	65-74 jaar	75+ jaar
Boechout	952	326	466
Borsbeek	967	312	404
Edegem	1.723	649	1.020
Hove	397	183	344
Kontich	1.322	480	790
Lint	484	169	219
Mortsel	2.439	637	1.054
ZORA	8.284	2.756	4.297
Vlaams Gewest	559.789	163.340	236.939

Eenheid: aantal

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

Grafiek 6 – alleenwonenden per leeftijdsgroep, % t.o.v. leeftijdsgroep, 2023

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

2.1.7. personen met een handicap

In tabel 8 krijg je per gemeente het aantal personen met een handicap. Het gaat om mensen die gebruik maken van VAPH-ondersteuning (rechtstreeks toegankelijke hulp (RTH), persoonlijke-assistentiebudget (PAB), multifunctioneel centrum (MFC), persoonsvolgend budget (PVB), hulpmiddelen en aanpassingen (IMB)), om wie een zorgbudget (BOB) krijgt en de personen die wachten op een persoonsvolgend budget. Een persoon kan in meerdere van deze categorieën voorkomen maar wordt maar een keer meegeteld.

De wachtende minderjarigen zijn niet opgenomen in de cijfers, aangezien die gegevens niet door het VAPH beheerd worden, maar door het agentschap Opgroeien.

Tabel 8 – personen met een handicap, aantal (2023)

Gemeente	Aantal personen met een handicap
Boechout	211
Borsbeek	188
Edegem	292
Hove	114
Kontich	286
Lint	125
Mortsel	441

Bron: jaarverslag VAPH 2023

2.2. Socio-economische gegevens

2.2.1. Socio-economische positie

De Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ) berekent voor elke persoon een socio-economische positie. Er wordt in eerste instantie een onderscheid gemaakt tussen de werkende bevolking, de werkzoekende bevolking, en de niet-beroepsactieve bevolking:

- De werkende bevolking omvat de loontrekkenden met één of meer jobs in loondienst (inclusief zelfstandigen).
- Werkzoekenden zijn degenen met een werkloosheidsuitkering of een overbruggingsuitkering.
- De niet-beroepsactieve groep wordt gedefinieerd als het deel van de bevolking dat zich niet aanbiedt op de arbeidsmarkt, maar wel een uitkering krijgt vanuit de Belgische sociale zekerheid. Dit kan gaan over kinderbijslag, loopbaanonderbrekingsvergoeding, pensioen, leefloon of financiële hulp en een tegemoetkoming aan personen met een handicap.
- Naast deze drie hoofdcategorieën wordt een restcategorie 'anderen' omschreven. Dit is een zeer diverse groep van personen die geen directe link hebben met de Belgische sociale zekerheid.
 - o Bijvoorbeeld: grensarbeiders, personen die in België werken voor een organisatie/onderneming die niet bijdrage plichtig is aan de Belgische sociale zekerheid, huishoudpersoneel dat niet is aangegeven bij de RSZ, maar ook huisvrouwen/huismannen, kinderen die niet gekend zijn bij de diensten voor kinderbijslag, geschorste werkzoekenden, ouderen van wie de partner het gezinspensioen ontvangt, ...
 - o Deze groep anderen bevat zowel niet-beroepsactieven (vb. huismannen en -vrouwen), als werkenden (vb. werknemers bij de Europese instellingen). Lokaal dient men er rekening mee te houden dat de samenstelling van deze restgroep erg kan verschillen.

Tabel 9 – socio-economische positie, aantal, 2021

	werkenden	werkzoekenden	niet-beroepsactieven	andere socio-economische positie
Boechout	6.075	154	6.426	899
Borsbeek	4.674	260	5.359	787
Edegem	9.541	308	10.837	1.664
Hove	3.539	88	4.111	560
Kontich	9.795	243	9.961	1.279
Lint	4.051	101	3.922	643
Mortsel	11.587	461	12.454	1.703
ZORA	49.262	1.615	53.070	7.535
Vlaams Gewest	2.948.005	105.002	3.136.188	481.829

Eenheid: aantal

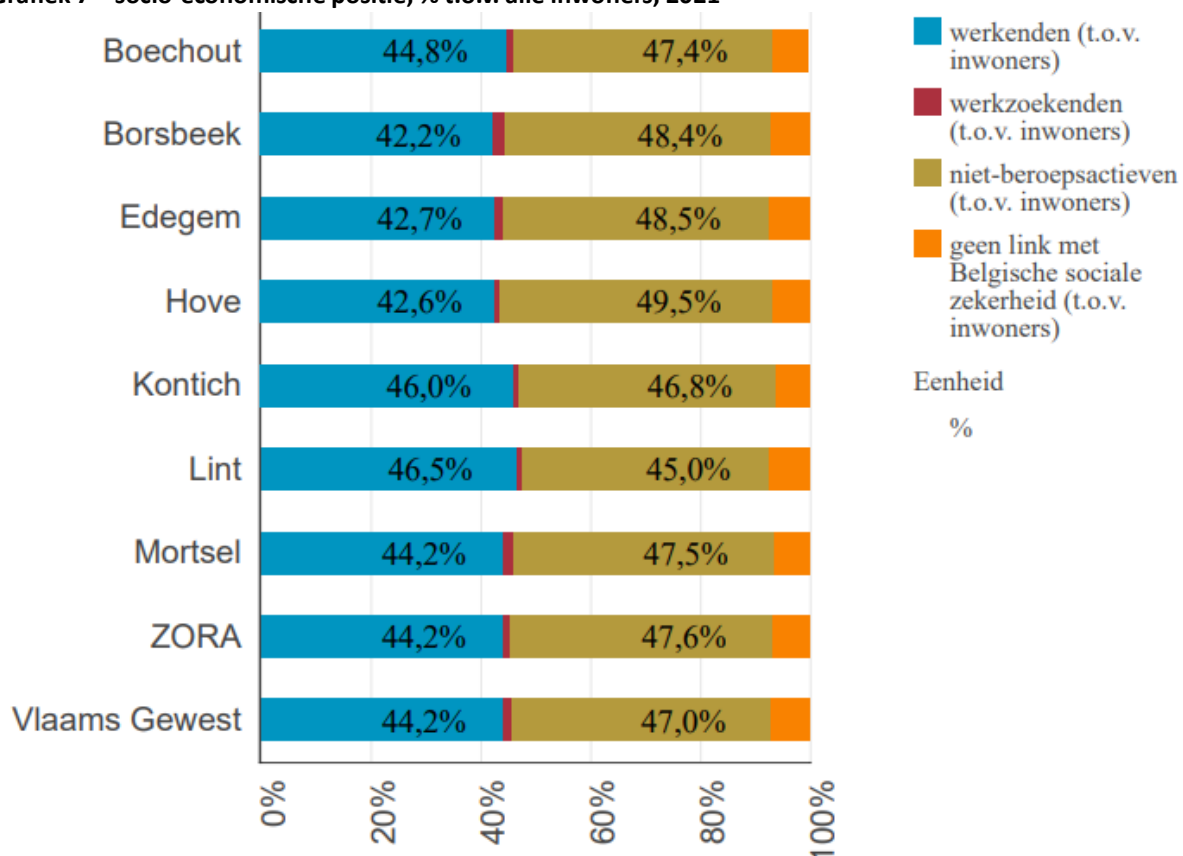
Bron: Datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming, KSZ | provincies.incijfers.be

In het werkingsgebied van ELZ ZORA heeft;

- 44,2% van de bevolking een job (werkend),
- 1,4% van de bevolking is werkzoekend met een RVA-uitkering,
- 47,6% van de bevolking is niet beroepsactief
- en 6,8% van de bevolking in de ELZ is niet gekend bij de Belgische sociale zekerheid.

De verdeling in ELZ ZORA is vergelijkbaar met het Vlaams Gewest.

Grafiek 7 – socio-economische positie, % t.o.v. alle inwoners, 2021

Bron: Datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming, KSZ | provincies.incijfers.be

Om zicht te krijgen op de samenstelling van de groep niet-beroepsactieven (tabel 10), wordt deze groep hieronder verder bekeken in detail. De twee grootste groepen binnen de groep niet-beroepsactieven zijn de (brug)gepensioneerden en de kinderen die recht hebben op kinderbijslag. In ELZ ZORA is 20,4% van de bevolking (brug)gepensioneeerd. 24,4% van de bevolking is een rechtgevend kind voor kinderbijslag.

Tabel 10 – detail van de niet-beroepsactieven, % t.o.v. alle inwoners, 2021

	personen in volledige loopbaanonderbreking (t.o.v. inwoners)	vrijgestelde werkzoekenden (t.o.v. inwoners)	personen met leefloon / financiële hulp (t.o.v. inwoners)	(brug)gepensioneerden (t.o.v. inwoners)	rechtgevende kinderen voor kinderbijslag (t.o.v. inwoners)	volledig arbeidsongeschikten (t.o.v. inwoners)	personen met tegemoetkoming aan personen met een handicap (t.o.v. inwoners)
Boechout	0,1	0,1	0,5	20,5	24,0	1,6	0,7
Borsbeek	0,2	0,3	0,8	19,8	24,5	2,2	0,5
Edegem	0,1	0,2	0,5	22,3	23,8	1,2	0,3
Hove	0,2	0,2	0,2	22,1	25,5	1,0	0,4
Kontich	0,1	0,2	0,4	20,2	24,2	1,2	0,4
Lint	0,1	0,1	0,2	18,6	24,5	1,2	0,3
Mortsel	0,2	0,2	0,6	19,2	24,8	1,8	0,7
ZORA	0,1	0,2	0,5	20,4	24,4	1,5	0,5
Vlaams Gewest	0,1	0,3	0,6	20,2	23,2	2,1	0,5

Eenheid: %

Bron: Datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming, KSZ | provincies.incijfers.be

2.2.2. Tegemoetkomingen

De **verhoogde tegemoetkoming** in de ziekteverzekering maakt de gezondheidszorg goedkoper voor personen die recht hebben op verhoogde tegemoetkoming. Doorgaans zijn dit personen met een laag inkomen.

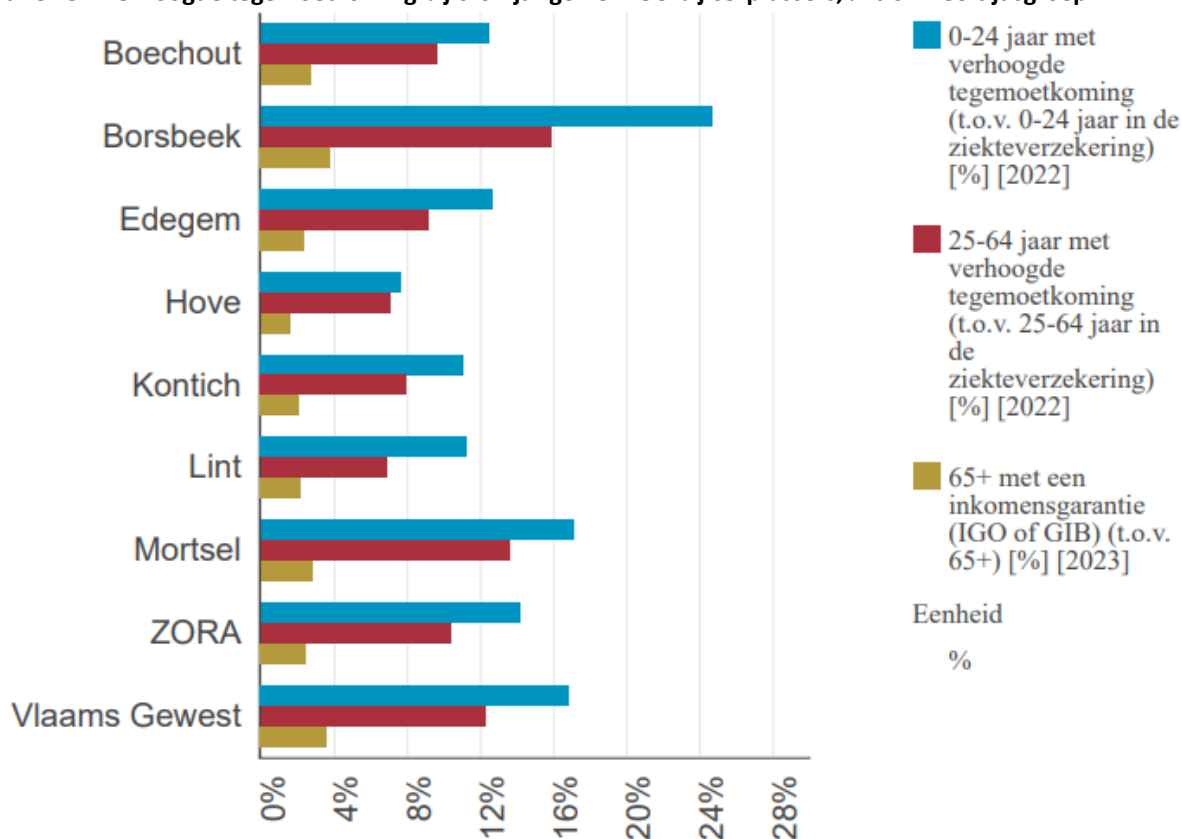
Bij de oudere bevolking is dit minder het geval omdat het netto belastbaar inkomen bij 65-plussers niet altijd goed overeenkomt met het reëel beschikbaar inkomen. Er wordt geen rekening gehouden met aanvullende pensioenen, roerende inkomsten en het kadastraal inkomen. Voor de oudere leeftijdsgroep tonen we hier de **inkomensgarantie voor ouderen (IGO)**, een uitkering die toegekend wordt aan 65-plussers die niet over voldoende financiële middelen beschikken.

14,2% van de kinderen en jongeren (0-24 jaar) in de ELZ ZORA heeft recht op een verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering. Dit betekent dat dit kinderen en jongeren zijn die opgroeien in een gezin met een laag inkomen. Het aandeel in ELZ ZORA is lager dan gemiddeld genomen in het Vlaams Gewest.

10,4% van de 25 tot 64 jarigen in ELZ ZORA heeft recht op een verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering. Dit aandeel is lager dan gemiddeld genomen in het Vlaams Gewest.

Tot slot ontvangt 2,5% van de ouderen (65+) een inkomensgarantie voor ouderen. Dit aandeel is lager dan gemiddeld genomen in het Vlaams Gewest.

Grafiek 8 – verhoogde tegemoetkoming bij 0-64-jarigen en IGO bij 65-plussers, % t.o.v. leeftijdsgroep

Bron: InterMutualistisch Agentschap - Verhoogde tegemoetkoming | provincies.incijfers.be, Federale Pensioendienst | provincies.incijfers.be

2.2.3. Betalingsproblemen

Mensen met beperkte financiële middelen hebben vaak te kampen met betalingsproblemen. Drie soorten betalingsproblemen worden van naderbij bekeken:

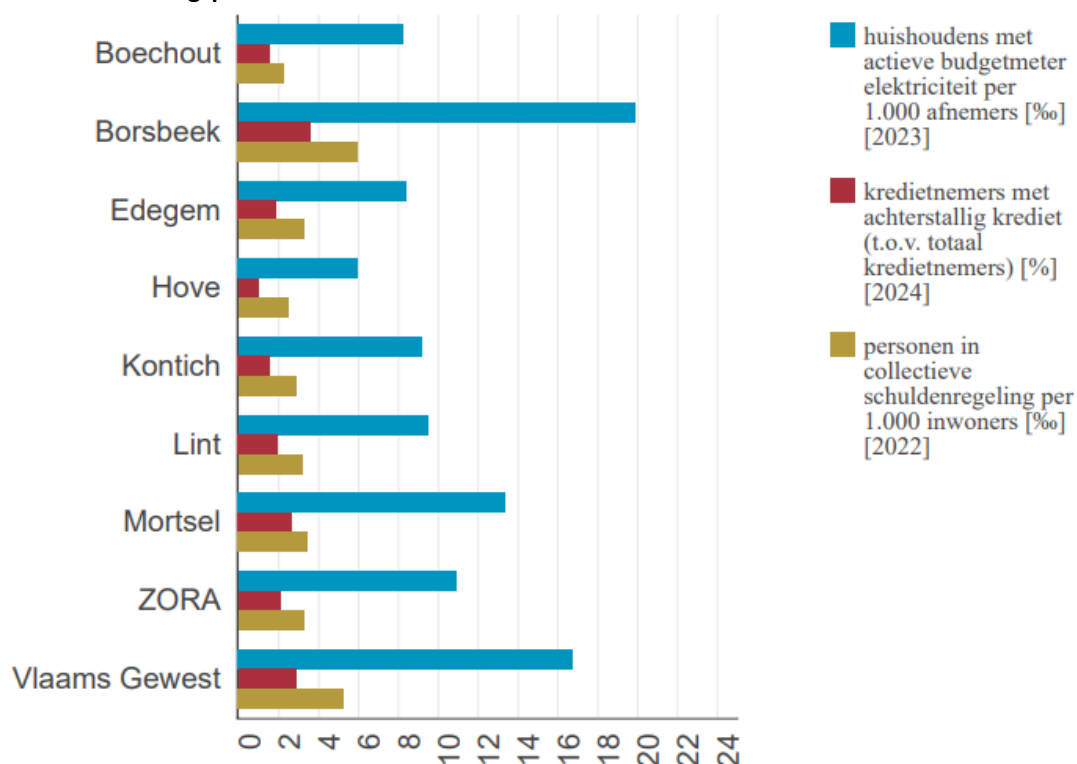
- het aandeel huishoudens met een actieve budgetmeter voor elektriciteit
- het aandeel kredietnemers met minstens één achterstallig krediet
- het aandeel personen dat zich in een collectieve schuldenregeling bevindt

In het werkingsgebied van ELZ ZORA hebben 7,1 per 1.000 huishoudens een actieve budgetmeter voor elektriciteit. Dit aandeel is lager dan gemiddeld genomen in het Vlaams Gewest.

2,2% van de kredietnemers heeft minstens 1 achterstallig krediet. Dit aandeel is lager dan het gemiddelde in het Vlaams Gewest.

Per 1.000 inwoners hebben 4,2 personen een collectieve schuldenregeling. Dit is lager dan gemiddeld in het Vlaams Gewest.

Grafiek 9 – betalingsproblemen

Bron: Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt | provincies.incijfers.be, Nationale Bank van België - Centrale voor kredieten aan particulieren | provincies.incijfers.be

2.2.4. Sociaal Wonen

Tabel 11 geeft het totaal aantal sociale huurwoningen weer. Deze kunnen in het beheer zijn van een sociale huisvestingsmaatschappij of van een sociaal verhuurkantoor. Sociale woningen die eigendom zijn van en beheerd worden door een lokaal bestuur worden hier niet meegeteld.

Gezinnen die een sociale woning willen huren kunnen zich, mits ze aan de voorwaarden voor sociale huur voldoen, kandidaat stellen voor een sociale huurwoning. Het betreft unieke kandidaat-huurders, gezinnen die op meerdere wachtlijsten staan ingeschreven worden maar 1 keer geteld.

In het werkingsgebied van ELZ ZORA zijn er 1.705 sociale huurwoningen. Per 100 huishoudens zijn er dus 3,5 sociale huurwoningen. Het aandeel sociale huurwoningen is lager dan gemiddeld in het Vlaams Gewest.

Er zijn 2.752 huishoudens (5,7%) die op een wachtlijst staan voor een sociale huurwoning.

Sinds 1 juli 2023 is er één woonactor per gemeente: de woonmaatschappij. Voor onze eerstelijnszone is dit Woningmaatschappij Thuisrand. Er wordt momenteel gewerkt aan één Vlaams registratiesysteem waardoor we ons nu nog moeten beroepen op data van de sociale huisvestingsmaatschappijen en van de sociaal verhuurkantoren.

Tabel 11 – Sociale huurwoningen en kandidaat sociale huurders, aantal en % t.o.v. particuliere huishoudens, 2023

	officiële statistiek sociale huurwoningen (SHM + SVK) [aantal]	officiële statistiek sociale huurwoningen per 100 particuliere huishoudens [per 100]	kandidaat-huurders per domiciliégemeente [aantal]	kandidaat-huurders (t.o.v. particuliere huishoudens) [%]
Boechout	171	3,0	290	5,0
Borsbeek	125	2,5	550	11,2
Edegem	404	4,1	446	4,5
Hove	94	2,7	90	2,6
Kontich	219	2,4	395	4,3
Lint	230	6,6	151	4,3
Mortsel	462	4,0	830	7,2
ZORA	1.705	3,5	2.752	5,7
Vlaams Gewest	174.147	6,0	170.201	5,8

Bron: Wonen in Vlaanderen - Sociale huurwoningen | provincies.incijfers.be

Wonen in Vlaanderen - Kandidaat-huurders | provincies.incijfers.be

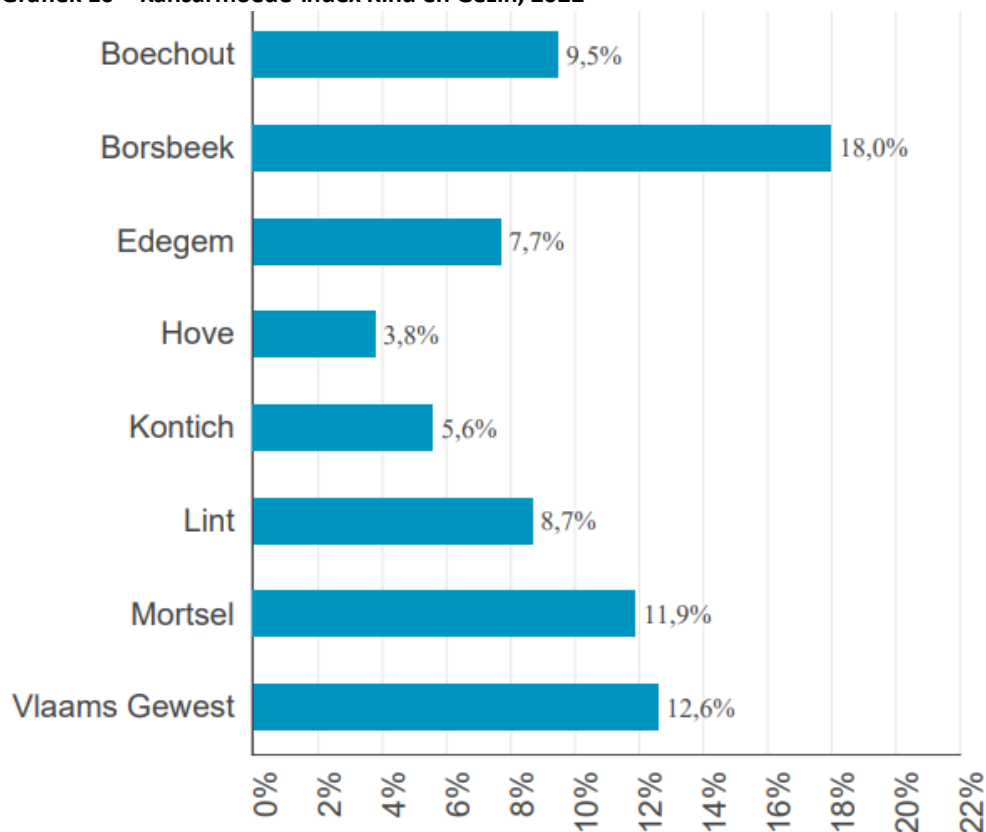
2.3. Kansarmoede-index

De kansarmoede-index van Kind en Gezin is een inschatting van het aandeel kinderen van 0 tot 3 jaar dat opgroeit in een kansarm gezin. De kansarmoede wordt ingeschat door de regioverpleegkundigen tijdens de contacten bij gezinnen aan huis. Een gezin dat op minstens drie van de onderstaande criteria scoort, wordt daarbij beschouwd als kansarm:

- het maandinkomen van een gezin
- de arbeidssituatie van de ouders
- de opleiding van de ouders
- de huisvesting
- de ontwikkeling van de kinderen
- de gezondheid

De kansarmoede-index van Kind en Gezin bedraagt 12,6% voor het Vlaams Gewest. De waarden voor de gemeenten van de ELZ ZORA variëren van 3,8% in Hove tot 18,0% in Borsbeek (grafiek 10). De kansarmoede-index van Kind en Gezin is niet beschikbaar op het niveau van de eerstelijnszones.

Grafiek 10 – Kansarmoede-index Kind en Gezin, 2022

Bron: Opgroeien - Kansarmoede-index | provincies.incijfers.be

2.4. Risicokenmerken voor kansarmoede bij kinderen en jongeren

In dit hoofdstuk staan we stil bij **risicokenmerken van leerlingen**.

In het kader van gelijke onderwijskansen worden een aantal kenmerken van de sociaal-economische status van leerlingen bijgehouden. Het betreft;

- lage opleiding van de moeder,
- het krijgen van een schooltoelage
- en thuistaal niet-Nederlands.

Leerlingen met deze SES-kenmerken hebben een hoger risico op vroegtijdige schooluitval (verlaten van het onderwijs zonder diploma). Het zijn daardoor risicokenmerken voor kansarmoede. We bekijken deze gegevens voor zowel het basisonderwijs als voor het secundair onderwijs. Het gaat hier telkens over de leerlingen die in de gemeente wonen, onafhankelijk in welke gemeente ze naar school gaan.

Naast de SES-kenmerken bekijken we ook de **vroegtijdige schoolverlaters**, dat zijn jongeren die zonder diploma het secundair onderwijs verlaten en geen verdere opleiding meer volgen, én in het jaar dat volgt op het verlaten van het onderwijs.

Tenslotte bekijken we **buitengewoon onderwijs**.

2.4.1. Risicokenmerken gewoon basisonderwijs

In het werkingsgebied van ELZ ZORA wonen 11.565 kinderen die gewoon basisonderwijs volgen.

- 14,4% van de leerlingen in het gewoon basisonderwijs heeft een laag opgeleide moeder. Dit aandeel is lager dan gemiddeld genomen in het Vlaams Gewest.
- 33,0% van de kinderen in het gewoon basisonderwijs ontvangt een schooltoelage. Dit aandeel is in ELZ ZORA lager dan gemiddeld in het Vlaams Gewest.
- 19,6% van de kinderen gewoon basisonderwijs spreekt thuis een andere taal dan het Nederlands. Dit aandeel ligt lager dan gemiddeld in het Vlaams Gewest.

Tabel 12 – risicokenmerken leerlingen basisonderwijs naar woonplaats, aantal en % t.o.v. lln. BO, 2022

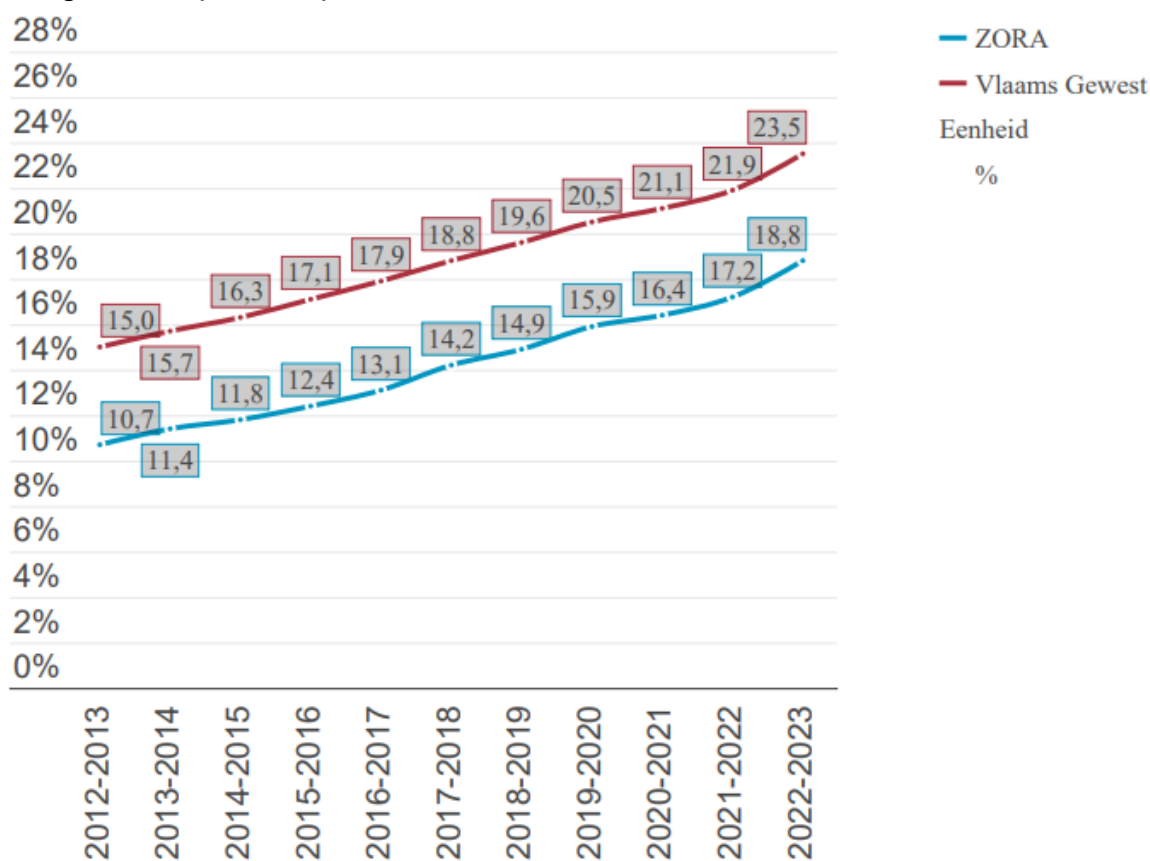
	gewoon basisonderwijs - WP [aantal]	basisonderwijs met een laag opgeleide moeder (t.o.v. lln BO) - WP [%]	basisonderwijs die een schooltoeslag ontvangen (t.o.v. lln BO) - WP [%]	basisonderwijs die thuis geen Nederlands spreken (t.o.v. lln BO) - WP [%]
Boechout	1.249	10,2	28,8	11,0
Borsbeek	1.327	27,8	51,5	26,9
Edegem	2.469	10,3	26,6	23,0
Hove	838	5,7	17,5	13,7
Kontich	2.155	9,7	26,1	15,2
Lint	892	14,7	27,4	17,6
Mortsel	2.776	14,4	33,0	19,6
Vlaams Gewest	655.638	19,7	37,0	23,5

Bron: Onderwijs Vlaanderen - Leerplichtonderwijs | provincies.incijfers.be

In grafiek 11 wordt de evolutie getoond van het aandeel kinderen in het gewoon basisonderwijs dat een andere thuistaal heeft dan het Nederlands.

Het aandeel kinderen basisonderwijs met een niet-Nederlandse thuistaal steeg in ELZ ZORA van 10,7% in 2013 naar 18,8% in 2023. De evolutie in het Vlaams Gewest is ook stijgend.

Grafiek 11 – Evolutie leerlingen gewoon basisonderwijs met thuistaal niet-Nederlands naar woonplaats, % t.o.v. lln. gewoon BO (2013-2023)

Bron: Onderwijs Vlaanderen - Leerplichtonderwijs | provincies.incijfers.be

2.4.2. Risicokenmerken gewoon secundair onderwijs

In het werkingsgebied van ELZ ZORA wonen 7.597 leerlingen die gewoon secundair onderwijs volgen, inclusief het gewoon deeltijds beroepsonderwijs. De risicokenmerken worden berekend voor de leerlingen in het gewoon secundair onderwijs.

- 13,7% van die leerlingen heeft een laag opgeleide moeder. Dit aandeel is lager dan gemiddeld genomen in het Vlaams Gewest.
- 31,3% van de leerlingen gewoon secundair onderwijs ontvangt een schooltoelage. Dit aandeel is in ELZ ZORA lager dan gemiddeld in het Vlaams Gewest.
- 15,5% van de leerlingen gewoon secundair onderwijs gebruikt als thuistaal een andere taal dan het Nederlands. Dit aandeel ligt lager dan gemiddeld in het Vlaamse Gewest.

Tabel 13 – risicokenmerken leerlingen secundair onderwijs naar woonplaats, aantal en % t.o.v. lln. SO, 2022-2023

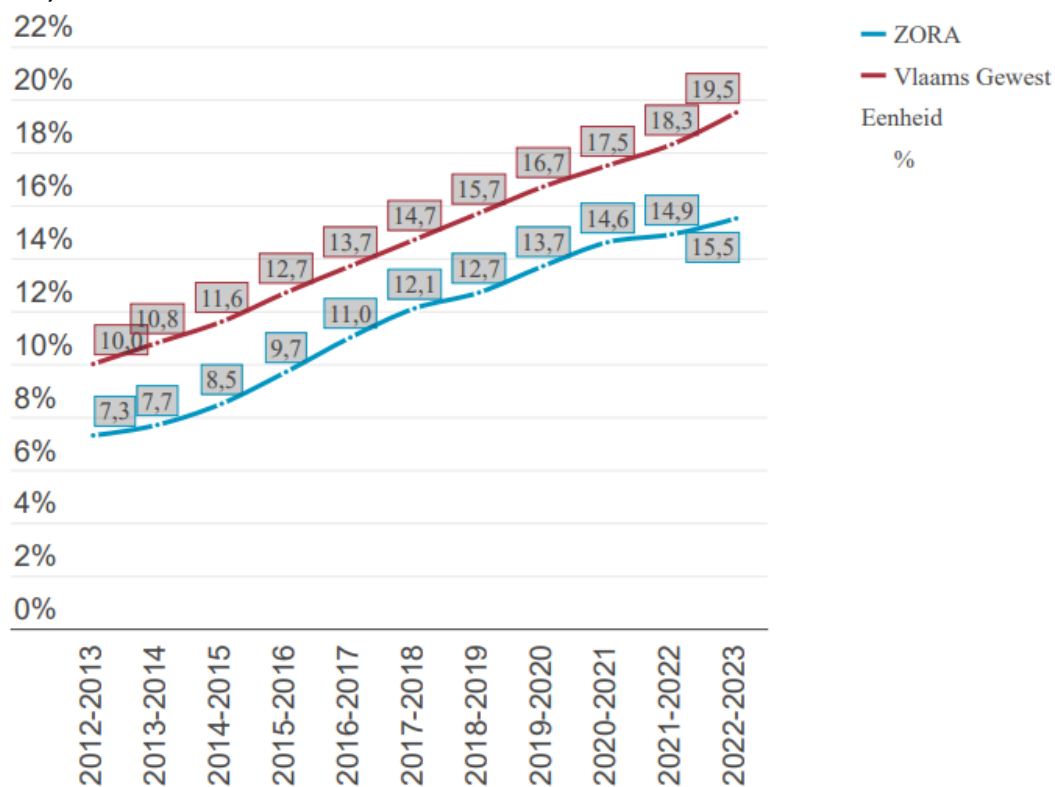
	gewoon voltijds SO - WP [aantal]	secundair onderwijs met een laag opgeleide moeder (t.o.v. lln SO) - WP [%]	secundair onderwijs die een schooltoeslag ontvangen (t.o.v. lln SO) - WP [%]	secundair onderwijs die thuis geen Nederlands spreken (t.o.v. lln SO) - WP [%]
Boechout	967	11,7	26,5	9,8
Borsbeek	704	29,2	48,7	26,7
Edegem	1.408	13,8	33,0	19,7
Hove	628	5,4	20,3	7,9
Kontich	1.485	10,5	26,0	11,9
Lint	627	12,9	25,7	12,5
Mortsel	1.778	14,2	35,7	17,2
ZORA	7.597	13,7	31,3	15,5
Vlaams Gewest	439.357	21,6	38,5	19,5

Bron: Onderwijs Vlaanderen - Leerplichtonderwijs | provincies.incijfers.be

In grafiek 12 wordt de evolutie getoond van het aandeel kinderen in het gewoon secundair onderwijs dat een andere thuistaal heeft dan het Nederlands.

Het aandeel kinderen secundair onderwijs met een niet-Nederlandse thuistaal steeg in ELZ ZORA van 7,3% in 2013 naar 15,5% in 2023. De evolutie in het Vlaams Gewest is ook stijgend.

Grafiek 12 – evolutie leerlingen secundair onderwijs met thuistaal niet-Nederlands naar woonplaats, t.o.v. lln. SO, 2013-2023

Bron: Onderwijs Vlaanderen - Leerplichtonderwijs | provincies.incijfers.be

2.4.3. Vroegtijdige schoolverlaters

Een vroegtijdige schoolverlater (VSV) wordt gedefinieerd als een leerling die niet langer leerplichtig is en die een regulier kwalificerend traject van het Vlaams secundair onderwijs verlaat zonder kwalificatie met beroepsfinaliteit, dan wel een finaliteit doorstroom hoger onderwijs. Een vroegtijdige schoolverlater verlaat dus het Vlaams secundair onderwijs zonder een diploma te behalen.

Het aandeel wordt berekend als de verhouding tussen het aantal vroegtijdige schoolverlaters op de som van de vroegtijdige schoolverlaters en de gekwalificeerde schoolverlaters.

In het werkingsgebied van ELZ ZORA waren er 169 vroegtijdige schoolverlaters in 2022. Dit betekent dat 14,1% van de schoolverlaters geen diploma of getuigschrift behaalt. Dit aandeel is vergelijkbaar met het aandeel in het Vlaams Gewest.

Tabel 14 – vroegtijdige schoolverlaters, aantal en % t.o.v. alle schoolverlaters, 2021-2022

	vroegtijdige schoolverlaters [aantal]	vroegtijdige schoolverlaters (t.o.v. schoolverlaters) [%]
Boechout	29	16,8%
Borsbeek	27	23,9%
Edegem	32	13,6%
Hove	9	11,1%
Kontich	24	10,3%
Lint	10	10,3%
Mortsel	38	14,3%
ZORA	169	14,1%
Vlaams Gewest	9.085	13,7%

Bron: Onderwijs Vlaanderen - Vroegtijdige schoolverlaters | provincies.incijfers.be

2.4.4. Buitengewoon onderwijs

We brengen het buitengewoon onderwijs in kaart, omdat dit leerlingen zijn met specifieke zorgbehoeften. In de omgevingsanalyse werpen we een blik op de vraag (aantal leerlingen) en het onderwijsaanbod.

In ELZ ZORA zijn er 409 leerlingen (woonachtig in ELZ ZORA) die ingeschreven zijn in het buitengewoon basisonderwijs (tabel 15). Dit gaat over 3,4% van de leerlingen in het basisonderwijs, hetgeen lager is dan het aandeel in het Vlaamse gewest (4,2%). Er zijn wel grote verschillen tussen de 7 gemeentes.

Er zijn 2 onderwijsinstellingen die buitengewoon basisonderwijs aanbieden.

- In Edegem bevindt zich een ziekenhuisschool, De Leerexpert.
- Daarnaast is er Ritmica met een vestiging in Mortsel en Hove. In totaal beschikken ze over 20 pedagogische eenheden.

Tabel 15 – aantal leerlingen en % buitengewoon basisonderwijs , schooljaar 2022-2023

	leerlingen buitengewoon basisonderwijs [aantal]	leerlingen buitengewoon basisonderwijs (t.o.v. lln BO) [%]
Boechout	43	3,3%
Borsbeek	63	4,5%
Edegem	84	3,3%
Hove	17	2%
Kontich	58	2,6%
Lint	33	3,6%
Mortsel	111	3,8%
ZORA	409	3,4%
Vlaams Gewest	28.977	4,2%

Bron: Onderwijs Vlaanderen - Leerplichtonderwijs | provincies.incijfers.be

In ELZ ZORA zijn er 303 leerlingen (woonachtig in ELZ ZORA) die ingeschreven zijn in het buitengewoon secundair onderwijs (tabel 16).

Buiten de ziekenhuisschool, De Leerexpert, is er geen onderwijsinstelling in ELZ ZORA die buitengewoon secundair onderwijs aanbiedt.

Tabel 16 – aantal leerlingen Buitengewoon Secundair Onderwijs, schooljaar 2022-2023

	leerlingen BuSO - WP
Boechout	31
Borsbeek	50
Edegem	61
Hove	17
Kontich	51
Lint	20
Mortsel	73
ZORA	303
Vlaams Gewest	22.997

Eenheid: aantal

Bron: Onderwijs Vlaanderen - Leerplichtonderwijs | provincies.incijfers.be

2.5. Fysieke omgevingsfactoren

2.5.1. Voedselwoestijnen en voedselmoerassen

De context waarbinnen onze voedingskeuzes bepaald worden, wordt de voedselomgeving genoemd. De afgelopen decennia is onze voedselomgeving sterk veranderd. In april 2023 publiceerde Sciensano het rapport 'Naar gezonde voedselomgevingen in Vlaamse buurten. Voedselwoestijnen en voedselmoerassen onder de loep.' De focus van dit rapport ligt op bevolkingsgroepen waarvan vermoed wordt dat ze het meest kwetsbaar zijn voor de nadelige effecten van een ongezonde voedselomgeving. Deze bevolkingsgroepen zijn ouderen (65+), jongeren (-15) en personen uit gezinnen met de laagste inkomens.

- **Ouderen** zijn omwille van hun verminderde mobiliteit extra afhankelijk van hun nabije voedselomgeving voor hun voedingsaankopen.
- **Jongeren** zijn sterk beïnvloedbaar door marketing en worden sneller verleid (al dan niet via de ouders) tot het aankopen van ongezonde voeding wanneer de voedselomgeving ongezond is.
- Personen uit gezinnen met lage inkomens zijn extra kwetsbaar voor een ongezonde voedselomgeving omwille van verscheidene redenen: zo is gezonde voeding in België duurder dan ongezonde voeding en zijn ultrabewerkte voedingsmiddelen goedkoper dan onbewerkte of minder bewerkte producten. Daarnaast hebben **mensen met een lagere socio-economische status** vaker minder kennis over gezonde voeding of missen ze het nodige materiaal om gezonde voeding te bereiden. Verder zijn ze vaker afhankelijk van openbaar vervoer voor hun voedingsinkopen omdat ze geen eigen auto hebben of gaan ze te voet of met de fiets naar de winkel.

Een **voedselwoestijn** wordt gedefinieerd als een residentiële buurt waar geen gemakkelijke toegang is tot alle voeding die nodig is voor een gezond voedingspatroon. Internationaal onderzoek heeft aangetoond dat mensen die in een voedselwoestijn wonen een grotere kans hebben op overgewicht en obesitas, diabetes, en hart- en vaatziekten, alsook een verminderde kans op herstel van bepaalde kankers.

Een **voedselmoeras** wordt gedefinieerd als een plaats waar er een overvloed is aan ongezonde voeding in vergelijking met gezonde voeding. Door de alomtegenwoordigheid van ongezonde voeding wordt deze door de consument als de meest snelle en gemakkelijke keuze gezien waardoor deze ook meer gekocht wordt. Verschillende studies hebben een link gevonden tussen de blootstelling aan ongezonde voeding en de consumptie ervan. Het wonen in een voedselmoeras vergroot de kans op overgewicht of obesitas.

Uit deze studie kan worden besloten dat de voedselomgeving in Vlaanderen in een slechte staat verkeert. Er zijn nog geen data per ELZ beschikbaar.

2.5.2. Hittestress

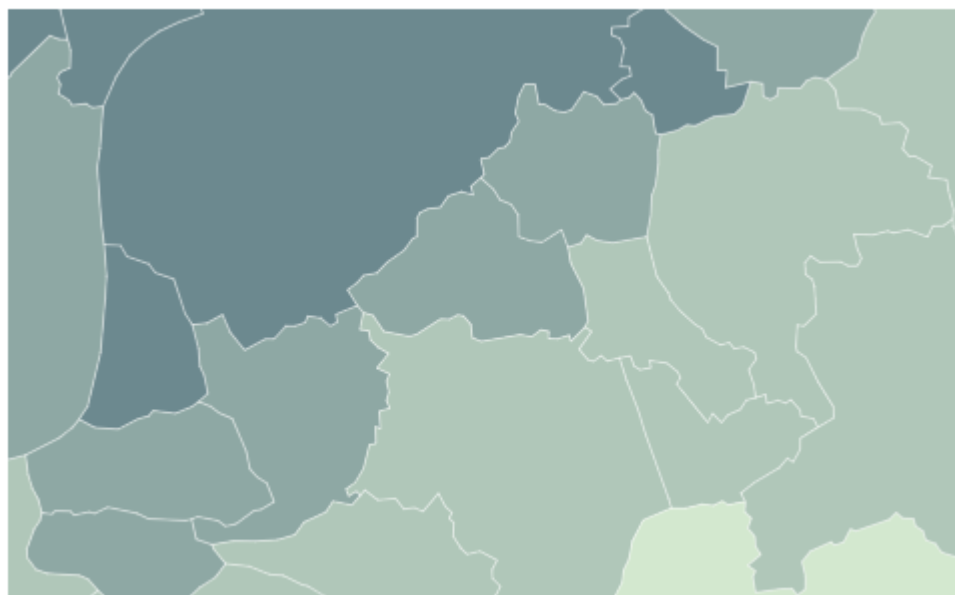
In België en Vlaanderen komen vaker warme temperaturen en hittegolven voor. Een hittegolf wordt gedefinieerd als een periode van minstens vijf dagen waarin de maximale dagtemperatuur te Ukkel 25 °C of meer bedraagt (zomerdagen), en waarin bovendien drie dagen lang de temperatuur er boven de 30 °C stijgt (tropische dagen).

Dat alles kan leiden tot hittestress, vooral in de bebouwde omgeving. Zeker 's nachts loopt het temperatuurverschil tussen de bevolkingsdichte en landelijke omgevingen op. De temperatuur komt in dicht bevolkte regio's vaker boven de gezondheidsdrempels uit van respectievelijk 29,6°C overdag en 18,2°C 's nachts.

Oplopende temperaturen tijdens de zomermaanden kunnen leiden tot gezondheidsklachten en kan voor oversterfte zorgen. Vooral ouderen, mensen met hart- en vaatziekten en ademhalingsproblemen, en kinderen jonger dan 4 jaar blijken het meest kwetsbaar. Hoge temperaturen zetten de gezondheid dus onder druk, ze zorgen voor hittestress.

Kaart 2 – aandeel binnen kwetsbare groepen dat tijdens een extreme hittedag (Een dag waarop temperaturen worden geregistreerd die slechts een kans op voorkomen hebben van 1 op 20 jaar) blootgesteld wordt aan zware hittestress, 2022

0 0.1-<25 25-<50 50-<75 75-100

Bron: Klimaatportaal Vlaanderen

Kaart 2 geeft de huidige impact weer, tegen 2030 verwachten we dat het aandeel in heel ELZ ZORA meer dan 60% zal bedragen.

De impact is groter in verstedelijkte gebieden. Verharding zorgt ervoor dat opgenomen warmte van overdag 's nachts wordt vrijgegeven en afkoeling bemoeilijkt wordt.

3. Gezondheids- en welzijnsproblemen in de populatie

3.1. Gezondheidstoestand

We bespreken hieronder enkele indicatoren die een licht werpen op de gezondheidstoestand van de bevolking.

Statuut chronisch zieken

Het statuut chronisch zieken betreft de mensen die in het kader van de ziekteverzekering als chronisch ziek worden geregistreerd. In het werkingsgebied van ELZ ZORA heeft 15,4% van de verzekerden in de ziekteverzekering een 'statuut chronische aandoeningen'. Het aandeel is lager dan gemiddeld in het Vlaams Gewest.

Prevalentie diabetes

Prevalentie diabetes verwijst naar de mensen die in het kader van de ziekteverzekering medicatie nemen en/of therapie ondergaan die aan diabetes gerelateerd zijn. Per 1.000 personen in de ziekteverzekering zijn er 52 personen met een diabetesbehandeling. Het gemiddelde in het Vlaams Gewest is 64.

Tabel 17 – Gezondheidstoestand, 2022

	statuut chronische aandoeningen (t.o.v. personen in de ziekteverzekering) [%]	prevalentie diabetes per 1.000 personen in de ziekteverzekering [‰]
Boechout	15,8	53
Borsbeek	13,8	58
Edegem	16,0	53
Hove	15,8	50
Kontich	15,7	54
Lint	15,5	52
Mortsel	14,8	48
ZORA	15,4	52
Vlaams Gewest	17,6	64

Bron: InterMutualistisch Agentschap - Statuut chronische aandoening | provincies.incijfers.be
InterMutualistisch Agentschap - Prevalentie diabetes | provincies.incijfers.be

3.2. Preventieve gezondheidszorg

Hieronder volgen een aantal indicatoren die een licht werpen op de mate waarin de bevolking deelneemt aan preventieve gezondheidsacties.

3.2.1. Deelname aan de bevolkingsonderzoeken kankeropsporing

De totale dekkinggraad voor een bevolkingsonderzoek kankeropsporing geeft, binnen de betreffende doelpopulatie, het totaal van het aandeel personen weer;

- die een screening gehad hebben binnen het betreffende bevolkingsonderzoek,
- die een screening gehad hebben buiten het bevolkingsonderzoek
- en die een geldige reden hebben om niet deel te nemen.

Voor de **borstkankerscreening** zijn vrouwen in de leeftijdscategorie van 50 tot 69 jaar de doelpopulatie. In het werkingsgebied van ELZ ZORA bedraagt de totale dekkinggraad voor de borstkankerscreening 64,2%. Dit aandeel is ongeveer even hoog als het gemiddelde in het Vlaams Gewest.

Voor de **baarmoederhalskankerscreening** behoren vrouwen in de leeftijdscategorie van 25 tot 64 jaar tot de doelpopulatie. In het werkingsgebied van ELZ ZORA bedraagt de totale dekkinggraad voor de baarmoederhalskankerscreening 70,1%. Dit aandeel is hoger dan het gemiddelde in het Vlaams Gewest.

Voor de **darmkankerscreening** behoren mannen en vrouwen in de leeftijdscategorie van 56 tot 74 jaar tot de doelpopulatie. In het werkingsgebied van ELZ ZORA bedraagt de totale dekkinggraad voor de darmkankerscreening 67,9%. Dit aandeel is hoger dan het gemiddelde in het Vlaams Gewest.

Tabel 18 – totale dekkinggraad bevolkingsonderzoeken kankerscreening, 2022

	borstkankerscreening (t.o.v. vrouwen 50-69 jaar)	baarmoederhalskankerscreening (t.o.v. vrouwen 25-64 jaar)	darmkankerscreening (t.o.v. 50-74 jaar) ⁽¹⁾
Boechout	66,4	71,7	71,2
Borsbeek	62,1	64,4	64,3
Edegem	62,1	70,8	67,3
Hove	66,1	75,4	72,9
Kontich	65,4	70,3	67,7
Lint	69,7	70,2	70,0
Mortsel	61,7	69,4	65,3
ZORA	64,2	70,1	67,9
Vlaams Gewest	64,7	64,5	64,2

Eenheid: %

Bron: Centrum voor Kankeropsporing vzw, Stichting Kankerregister | provincies.incijfers.be

3.2.2. Preventieve tandzorgen

Regelmatig tandartsbezoek wordt, omwille van zijn preventieve waarde, aangeraden en via hogere terugbetaling gestimuleerd. Bijkomend worden ook een aantal behandelingen, zoals tandsteenverwijdering, als preventieve actie beschouwd. Deze behandelingen vallen onder de noemer preventieve mondzorg.

We brengen de cijfers in kaart van het aandeel rechthebbenden met minstens 2 preventieve contacten met de tandarts in 2 verschillende jaren binnen een periode van 3 kalenderjaren.

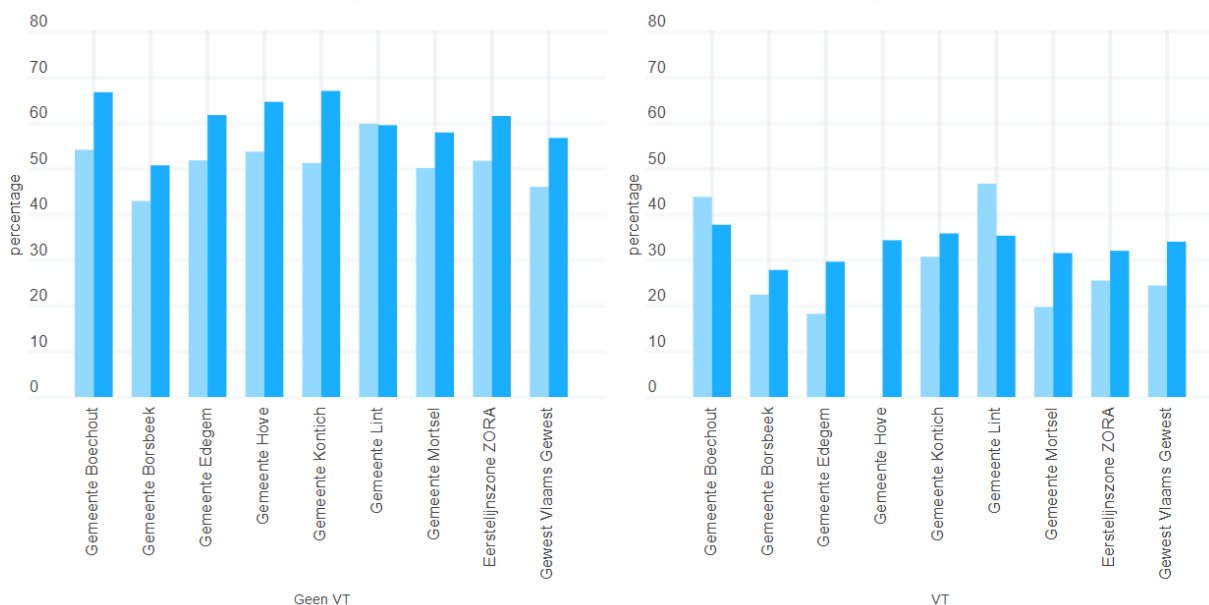
- Tabel 19 toont het aandeel van de **totale bevolking** dat regelmatig, als preventieve maatregel, naar de tandarts gaat. In het werkingsgebied van ELZ ZORA gaat 45,4% van de bevolking naar de tandarts vanuit preventief oogpunt. Dit aandeel is hoger dan gemiddeld in het Vlaams Gewest.
- In grafiek 13 bekijken we het **aandeel van 5 tot 14-jarigen**. De laatste 10 jaar is het aandeel in ELZ ZORA vergelijkbaar met het Vlaams Gewest gestegen. Er is wel een duidelijk verschil tussen VT (Verhoogde Tegemoetkoming)-gerechtigden en niet-VT-gerechtigden.
 - o 32,0% van de 5 tot 14-jarigen met recht op VT in ELZ ZORA gaat regelmatig naar de tandarts, vergelijkbaar met het gemiddelde in het Vlaams Gewest.
 - o 56,7% van de 5 tot 14-jarigen zonder recht op VT in ELZ ZORA gaat regelmatig naar de tandarts, hoger dan het gemiddelde in het Vlaams Gewest.
- In grafiek 14 bekijken we het **aandeel van 75-plussers**. De laatste 10 jaar is het aandeel in ELZ ZORA verdubbeld, vergelijkbaar met het Vlaams Gewest. Er is wel een duidelijk verschil tussen VT-gerechtigden en niet-VT-gerechtigden.
 - o 14,5% van de 75-plussers met recht op VT gaat in ELZ ZORA regelmatig naar de tandarts, hoger dan het gemiddelde in het Vlaams Gewest.
 - o 27,8% van de 75-plussers zonder recht op VT gaat in ELZ ZORA regelmatig naar de tandarts, hoger dan het gemiddelde in het Vlaams Gewest.

Tabel 19 – preventieve mondzorg; % met minstens 2 preventieve contacten met de tandarts in 2 verschillende jaren binnen een periode van 3 kalenderjaren, 2022

	preventieve mondzorg (t.o.v. personen in de ziekteverzekering)
Gemeente Boechout	49,3
Gemeente Borsbeek	37,4
Gemeente Edegem	45,5
Gemeente Hove	50,9
Gemeente Kontich	47,9
Gemeente Lint	48,4
Gemeente Mortsel	42
Eerstelijnszone ZORA	45,4
Gewest Vlaams Gewest	41

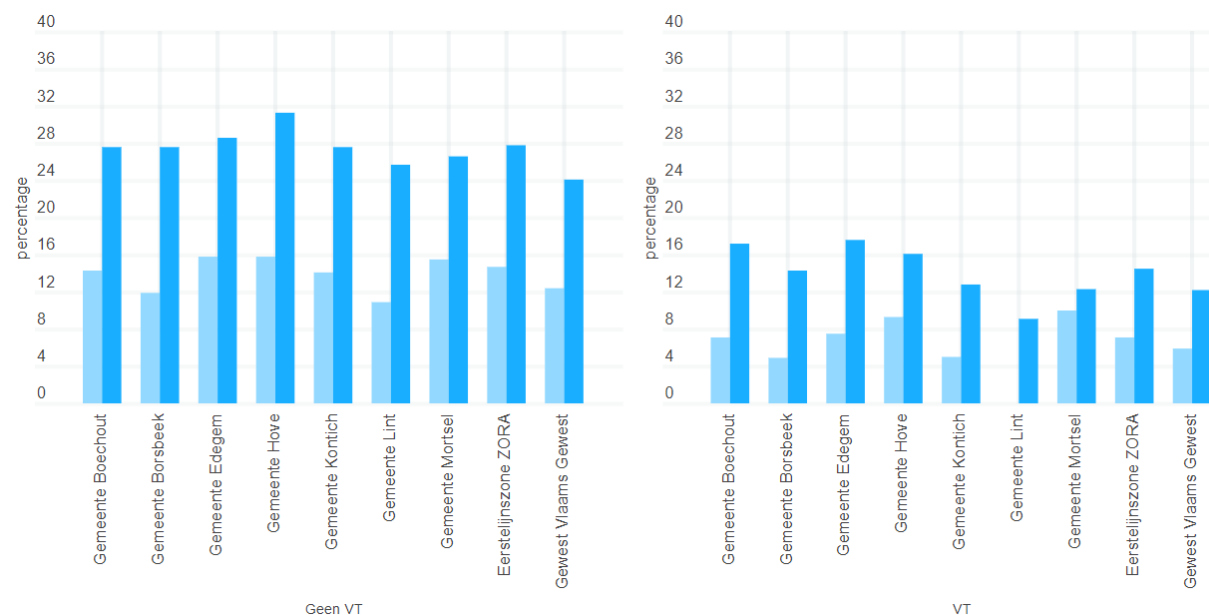
Bron: <http://www.ima-aim.be>

Grafiek 13 - Preventieve mondzorg 5-14 jaar; % met minstens 2 preventieve contacten met de tandarts in 2 verschillende jaren binnen een periode van 3 kalenderjaren (2012 vs. 2022 en geen VT vs. VT)

Bron: InterMutualistisch Agentschap

Grafiek 14 - Preventieve mondzorg 75+ jaar; % met minstens 2 preventieve contacten met de tandarts in 2 verschillende jaren binnen een periode van 3 kalenderjaren (2012 vs. 2022 en geen VT vs. VT)

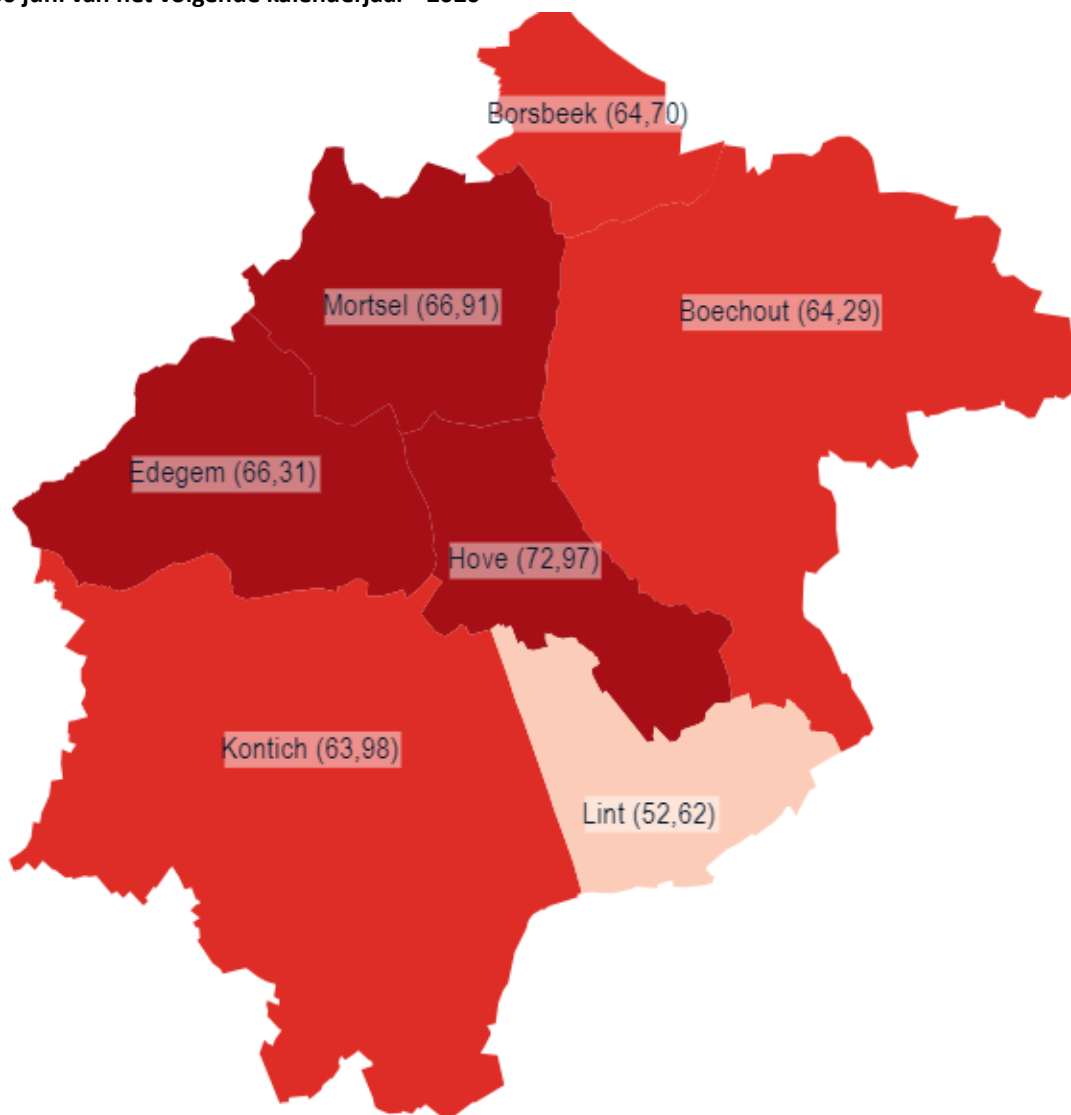
Bron: InterMutualistisch Agentschap

3.3. Geneesmiddelengebruik

3.3.1. Antibiotica

Per 1.000 huisartscontacten waren er in 2020 in het Vlaams Gewest 73,70 terugbetaalde behandelingen met antibiotica. In ELZ ZORA liggen deze cijfers met 65,08 lager. Er zijn nog wel grote verschillen in ELZ ZORA. Lint heeft met 52,62 het laagste cijfer en Hove met 72,97 het hoogste.

Kaart 3 – Aantal terugbetaalde antibioticumbehandelingen per 1.000 huisartscontacten tussen 1 juli van het jaar en 30 juni van het volgende kalenderjaar - 2020

Bron: InterMutualistisch Agentschap

3.3.2. Psychofarmaca: antidepressiva, antipsychotica, stimulantia

In tabel 20 wordt het psychofarmacagebruik weergegeven, met het name het gebruik van antidepressiva, antipsychotica, stimulantia en antidementia.

- % gebruikers antidepressiva = “Percentage gebruikers antidepressiva per kalenderjaar”
- % gebruikers antipsychotica = “Percentage gebruikers antipsychotica per kalenderjaar”
- % gebruikers stimulantia = “Percentage rechthebbenden van 6 tot en met 17 jaar die gebruik maken van stimulantia per kalenderjaar”
- % gebruikers antidementia= “Percentage rechthebbenden van minstens 65 jaar die gebruik maken van antidementia per kalenderjaar”

Tabel 20 – psychofarmaca (ambulant), 2022

	% gebruikers antidepressiva	% gebruikers antipsychotica	% gebruikers stimulantia	% gebruikers antidementia
Gemeente Borsbeek	10,9	3,4	2,5	1,1
Gemeente Boechout	11,6	3,2	3,4	1,7
Gemeente Edegem	12,0	2,9	3,5	1,8
Gemeente Hove	12,4	2,5	3,1	2,1
Gemeente Kontich	11,2	2,4	3,1	1,7
Gemeente Lint	10,6	2,4	4,0	1,8
Gemeente Mortsel	11,3	3,1	2,6	1,2
Eerstelijnszone ZORA	11,5	2,9	3,1	1,6
Gewest Vlaams Gewest	13,0	3,5	2,9	1,5

Eenheid: percentage

Bron: <http://www.ima-aim.be>

- Binnen ELZ ZORA ligt het % gebruikers antidepressiva en antipsychotica in alle gemeenten lager dan het Vlaams Gewest.
- In ELZ ZORA is het % gebruikers van stimulantia vergelijkbaar met het aandeel van de populatie in het Vlaams Gewest. Er zijn wel verschillen tussen de 7 gemeenten; het gebruik ligt het laatste in Borsbeek (2,5%) en het hoogste in Lint (4,0%).
- Het % gebruikers van antidementia in ELZ ZORA (1,6%) is vergelijkbaar met het Vlaamse Gewest (1,5%). Er zijn wel verschillen tussen de 7 gemeenten; het gebruik ligt het laatste in Borsbeek (1,1%) en het hoogste in Hove (2,1%).

4. Zorgaanbod

4.1. Zorgvoorzieningen

4.1.1. Zorgaanbod voor ouderen

In het zorgaanbod voor ouderen bekijken we de aanbodratio van de woonzorgcentra (WZC) en de dagverzorgingscentra (DVC) (tabel 21). Een **aanbodratio** is de verhouding tussen de gerealiseerde capaciteit en het aantal ouderen in de desbetreffende leeftijdsgroep. We maken telkens een onderscheid tussen de leeftijdsgroepen van 65 jaar en ouder en 80 jaar en ouder.

- In het werkingsgebied van ELZ ZORA zijn er per 100 65-plussers 5,6 plaatsen in de WZC. Per 100 80-plussers betreft het 18,2 plaatsen.
- Het aanbod in de DVC is geringer, de aanbodratio wordt hier berekend per 10.000 mensen in de desbetreffende leeftijdscategorie. Per 10.000 65-plussers zijn er in het werkingsgebied van ELZ ZORA 2,0 plaatsen DVC. Per 10.000 80-plussers bedraagt de capaciteit van de DVC 6,5.

Verder kijken we bij het zorgaanbod naar de gepresteerde uren gezinszorg (tabel 21). Een dienst voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg helpt thuis met persoonsverzorging, hulp in het huishouden, de schoonmaak, soms ook oppas en hulp bij karweitjes. Bij de gezinszorg weten we hoeveel uren er gemiddeld bij cliënten van een bepaalde leeftijdsgroep werden gepresteerd.

- Bij de 65-plussers wordt gemiddeld genomen 7,3 uren gezinszorg per jaar gepresteerd. Dat aantal is in het werkingsgebied van ELZ ZORA lager dan gemiddeld in het Vlaams Gewest.
- Wanneer we de gepresteerde uren bij de 80-plussers bekijken, dan stellen we vast dat er in ELZ ZORA gemiddeld 15,5 uren gezinszorg per jaar worden gepresteerd. Dit aantal is lager dan gemiddeld in het Vlaams Gewest.

Grafiek 15 toont voor de drie zorgvormen de **realisatiegraad**: het aantal bedden, plaatsen en uren die effectief gerealiseerd zijn, t.o.v. het aantal bedden, plaatsen en uren die volgens de leeftijdsstructuur van de bevolking nodig zouden zijn.

- De realisatiegraad bij de WZC ligt in ELZ ZORA lager dan die van het Vlaams Gewest.
- Voor de DVC ligt de realisatiegraad lager dan in het Vlaams Gewest.
- Bij de gezinszorg ligt de realisatiegraad lager dan in het Vlaams Gewest.

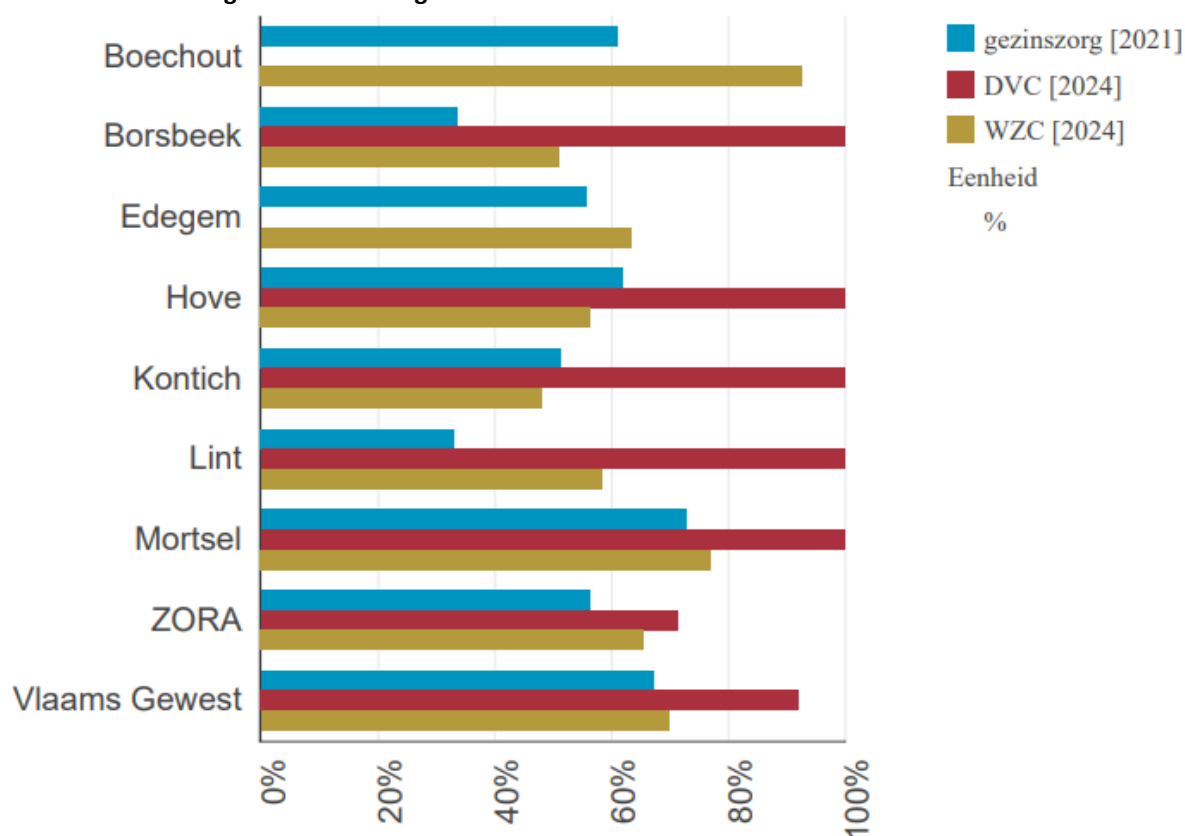
Tabel 21 – zorgaanbod voor ouderen

	aanbodratio WZC per 100 inwoners 65+ [per 100] [2023]	aanbodratio WZC per 100 inwoners 80+ [per 100] [2023]	aanbodratio DVC per 10.000 inwoners 65+ [per 10.000] [2023]	aanbodratio DVC per 10.000 inwoners 80+ [per 10.000] [2023]	gepresteerde uren GZ bij 65+ jaar per inwoner 65+ jaar [ratio] [2021]	gepresteerde uren GZ bij 80+ jaar per inwoner 80+ jaar [ratio] [2021]
Boechout	8,1	26,8	0,0	0,0	6,4	11,4
Borsbeek	4,2	16,1	4,3	16,4	4,4	11,1
Edegem	5,3	17,0	0,0	0,0	8,1	17,0
Hove	4,7	15,8	4,7	15,8	9,0	23,3
Kontich	3,9	12,9	2,1	6,8	6,3	12,8
Lint	4,4	17,8	5,5	22,3	4,2	11,2
Mortsel	7,1	20,6	1,9	5,4	9,4	18,1
ZORA	5,6	18,2	2,0	6,5	7,3	15,5
Vlaams Gewest	5,8	20,1	2,3	7,9	9,0	21,3

Bron: Departement Zorg - Ouderenzorg | provincies.incijfers.be

Departement Zorg - Vesta systeem van elektronische gegevensuitwisseling

Grafiek 15 – realisatiegraad van het zorgaanbod voor ouderen

Bron: Departement Zorg - Vesta systeem van elektronische gegevensuitwisseling, Departement Zorg - Ouderenzorg | provincies.incijfers.be

4.1.2. Opvangcapaciteit baby's en kleuters

In het werkingsgebied van ELZ ZORA zijn er 1.702 plaatsen in de kinderopvang voor baby's en peuters. Dit betekent dat er voor 47,4% van de 0-2 jarigen een opvangplaats beschikbaar is. Het kinderopvangaanbod (aantal opvangplaatsen per 100 0-2 jarigen) voor baby's en peuters ligt hoger in ELZ ZORA dan gemiddeld in het Vlaams Gewest.

Bij opvangplaatsen met inkomenstarief wordt de kostprijs van de kinderopvang berekend op basis van het inkomen van de ouders. 57,0% van de opvangplaatsen in ELZ ZORA zijn met inkomenstarief. Dit aandeel is lager dan gemiddeld genomen in het Vlaams Gewest.

Tabel 22 – aanbod kinderopvang voor baby's en peuters, 2023

	(toestand 31/12/jaar-1) [aantal] ⁽¹⁾	per 100 kinderen 0-2 jaar (toestand 31/12/jaar-1) [per 100] ⁽²⁾	met inkomenstarief (t.o.v. opvangplaatsen voor B&P) (toestand 31/12/jaar-1) [%] ⁽²⁾
Boechout	225	59,8	26,2
Borsbeek	194	41,2	47,9
Edegem	317	41,7	48,0
Hove	114	53,4	56,9
Kontich	287	47,1	51,2
Lint	144	57,5	77,8
Mortsel	421	46,2	81,2
ZORA	1.702	47,4	57,0
Vlaams Gewest	86.320	43,7	78,6

Bron: Opgroeien - Capaciteit kinderopvang baby's en peuters | provincies.incijfers.be

4.2. Zorgverleners

4.2.1. Huisartsen

Binnen ELZ ZORA zijn er 2 huisartsenkringen actief:

- Huisartsenkring regio Mortsel (HrM) omvat 6 gemeentes; Mortsel, Hove, Lint, Edegem, Boechout en Kontich.
- Borsbeek valt onder Huisartsenkring Antwerpen-Oost

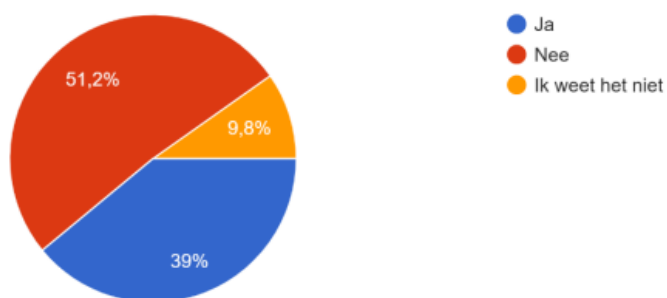
We focussen verder op HrM omdat Borsbeek in de nabije toekomst in ELZ Antwerpen-Oost gaat opgenomen worden.

HrM voldoet voorlopig (nog) niet aan de criteria voor huisartsarme zone. Stad Mortsel bevindt zich momenteel wel in de gevarenzone. In 2022 werd in HrM een werkgroep opgericht om rond continuïteit van zorg te werken. Het doel is nagaan in hoeverre er voldoende capaciteit is om voor alle patiënten in onze regio gepaste eerstelijnszorg te bieden. Hiervoor werd een enquête opgesteld die polst naar de grootte en inrichting van de praktijken en de vijf-jaren-planning ervan. Alle HrM leden werden gevraagd om één persoon per praktijk af te vaardigen en de enquête in te vullen. Alle praktijken van HrM vulden de enquête in waardoor een representatieve indicatie geschetst kan worden van de huidige situatie en er een analyse gemaakt kan worden voor de toekomst. De belangrijkste resultaten van deze enquête:

- HrM telt 128 artsen, werkzaam in 38 groepspraktijken of individuele praktijken.
- De komende 5 jaar plannen 16 huisartsen om met pensioen te gaan. 4 huisartsen zijn nog niet zeker. Er heerst een gezonde leeftijdsverdeling onder de huisartsen met een duidelijke vrouwelijke meerderheid.
- Er zijn overwegend meer groepspraktijken dan solopraktijken.
- Zowel in de groepspraktijken als solopraktijken werkt meer dan de helft met een vorm van ondersteuning.
- Gezien ongeveer 80% van de praktijken geen of beperkte instroom heeft en de helft van de artsen aangeeft zijn/haar patiënt niet tijdig te kunnen verder helpen, mogen we concluderen dat er momenteel al problemen zijn om de continuïteit van zorg te kunnen waarborgen.
- Er worden verschillende hindernissen aangegeven die een uitbreiding van de huidige praktijk niet mogelijk maken. Een structurele aanpak hiervoor is van essentieel belang om niet te evolueren naar een ernstige situatie waarin de continuïteit van zorg in het gedrang komt.
- Er moet ingezet worden op:
 1. De overgang van patiënten naar andere praktijken omwille van artsen die aangeven dat ze stoppen omwille van pensionering.
 2. Een gepaste methode om nieuwe patiënten naar de gepaste huisartsenpraktijk te verwijzen.
 3. HrM aantrekkelijk maken voor startende artsen of zij die willen uitbreiden binnen de huidige praktijk. Een eventuele samenwerking met lokale besturen door het voorzien van geschikte locaties voor grotere/nieuwere praktijken zou een mogelijke oplossing kunnen bieden.

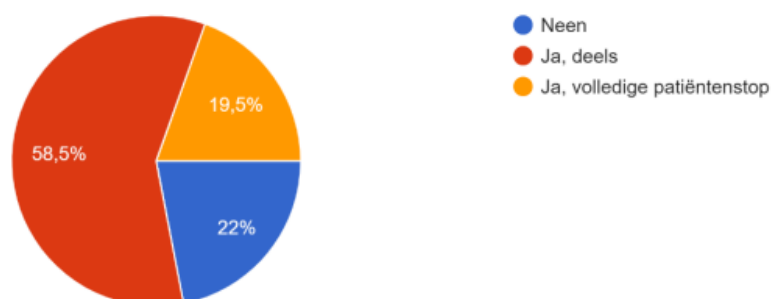
Grafiek 16 – Bent u/zijn er artsen in uw praktijk de komende 5 jaar van plan om te stoppen?

41 antwoorden

Grafiek 17 – Is er momenteel een beperking in uw patiënten instroom?

41 antwoorden

4.2.2. Psychologische zorg

4.2.2.1. Psychologen

Volgens de gegevens van de psychologenkring zijn er ongeveer 60 psychologen actief in ELZ ZORA. (juni 2023)

Zelfstandige psychologen kunnen al jaren niet meer inspelen op de zorgvragen die er zijn. Sinds de conventie psychologische zorg zijn de wachtlijsten nog verder toegenomen, aangezien er plots een nieuw deel van de bevolking ook zijn weg vindt naar hen. De stijgende zorgvragen zitten zowel in 1^e als 2^e lijn.

4.2.2.2. Conventie psychologische zorg

In het najaar van 2022 werd de RIZIV-conventie psychologische zorg in de eerste lijn uitgerold in ELZ ZORA. Het doel is de organisatie van een vlot toegankelijke zorg voor kwetsbare doelgroepen met milde tot matig ernstige psychische problemen. Deze psychologische hulpverlening richt zich met een individueel en groepsaanbod op kinderen, jongeren, volwassenen en ouderen. Klinisch psychologen en orthopedagogen die de conventie ondertekenden, staan in voor het aanbod.

Vindplaatsgericht en outreachend werken wordt sterk aangemoedigd om de zorg dichtbij de burger te brengen. De lokale coördinatoren van de GGZ-netwerken (SaRA-netwerk voor volwassenen en PANGGO-18 voor kinderen en volwassenen) faciliteren de verbinding tussen de zorgverstrekkers en de vindplaatsen.

Aanbod volwassenen

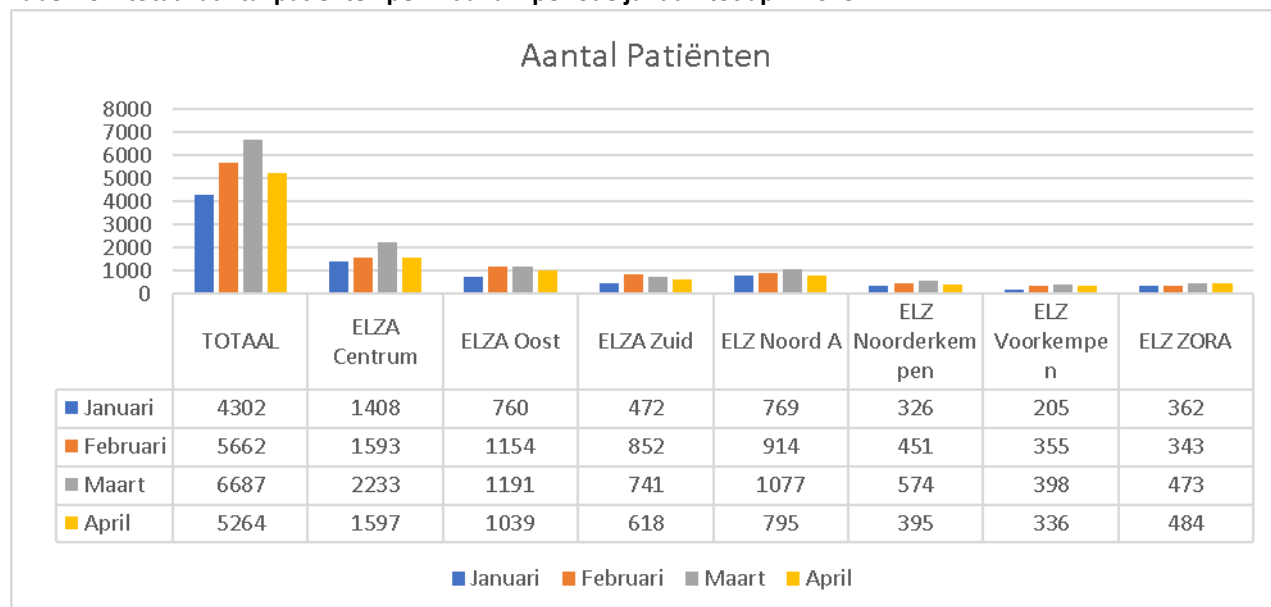
Voor volwassenen zijn er momenteel (juni 2024) 31 verstrekkers actief die de conventie ondertekenden:

- 16 in organisaties:
 - o de polykliniek van Multiversum Mortsel
 - o Kruispunt ZORA
 - o UZA
- 15 als zelfstandige

In de eerste 4 maanden van 2023 werden er maandelijks tussen 343 en 484 patiënten bereikt (tabel 23). De cijfers zijn een (lichte) overschatting omdat we geen cijfers hebben van unieke patiënten, maar wel van sessies (en voor groepen aantal deelnemers per sessie). Indien patiënten meerdere sessies per maand volgen leidt dit tot een overschatting.

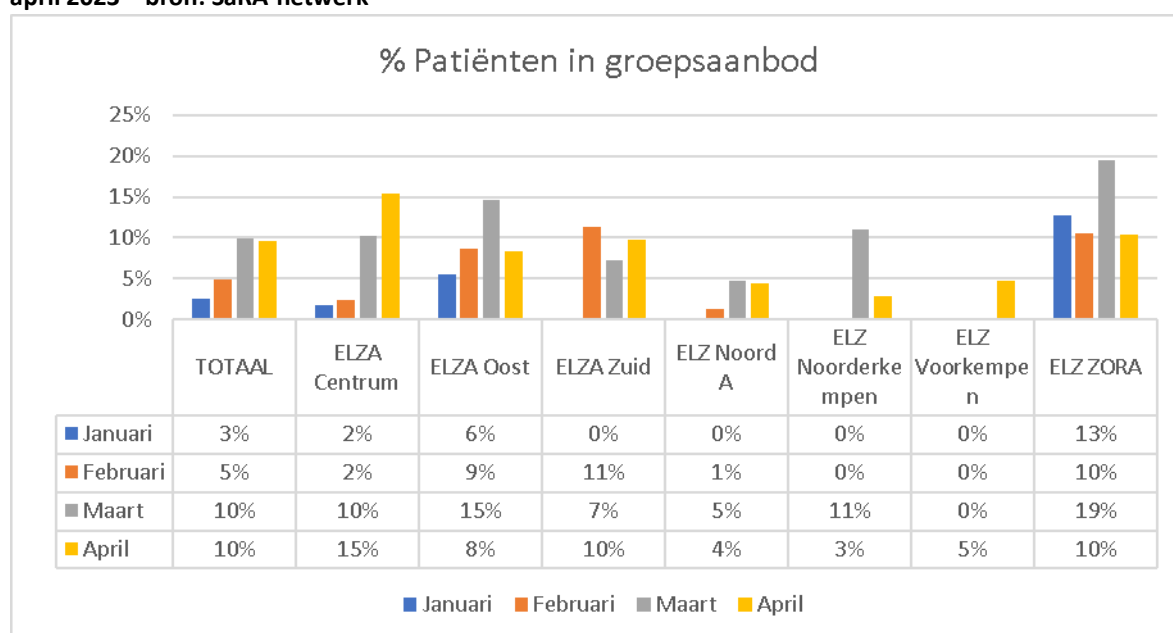
Het is niet zinvol om de totale aantallen met de andere eerstelijnszones, aangezien de capaciteit bepaald wordt op basis van bevolkingsaantallen en op basis van een kwetsbaarheidsindicator. In vergelijking met de 6 eerstelijnszones in het SaRA-netwerk is het aandeel groepssessies in ELZ ZORA groter (tabel 24). Dit maakt het mogelijk om met minder middelen meer patiënten te bereiken.

Tabel 23 – totaal aantal patiënten per maand – periode januari tot april 2023

bron: SaRA-netwerk

Tabel 24 - aandeel patiënten (%) die maandelijks gebruik maken van het groepsaanbod – periode januari tot april 2023 – bron: SaRA-netwerk

bron: SaRA-netwerk

Mogelijks zitten er nog onvolledigheden in deze cijfers. In afwachting van het dashboard dat de overheid gaat voorzien, werden de cijfers door de coördinator bijgehouden en ter beschikking gesteld voor de omgevingsanalyse.

Aanbod kinderen en jongeren

Voor PANGG 0-18 waren er (in juni 2024) 22 verstrekkers die de conventie ondertekenden:

- 7 in organisaties:
 - o 2 in de polykliniek van Multiversum Mortsel
 - o 2 via de welzijnsvereniging KINA (1 in Hove en 1 in Borsbeek)
 - o 2 in de groepspraktijk Arnica
 - o 1 in psychologenpraktijk Kriekelaar
- 15 als zelfstandige

Er is een dashboard, maar het is niet mogelijk om op het niveau van eerstelijnszones te selecteren waardoor er geen cijfers beschikbaar zijn over het zorggebruik per ELZ. De coördinator van het netwerk PANGG 0-18 verneemt wel van de verstrekkers dat de vraag nog steeds groter is dan het aanbod.

Gesprekken met prioritaire stakeholders

We hadden vanuit ELZ ZORA in april 2023 een aantal gesprekken met prioritaire stakeholders. Hieronder vind je de belangrijkste output van de gesprekken:

- De Conventie Psychologische Zorg en bij uitbreiding andere initiatieven in de GGZ zoals Kruispunt ZORA, is bij huisartsen en bij andere mogelijke doorverwijzers in de zorg- en welzijnssector onvoldoende gekend.
- Sinds de Conventie Psychologische Zorg is er een duidelijke verschuiving van de doelgroep, er worden meer kwetsbare burgers bereikt.
- De huidige middelen in de GGZ zijn ontoereikend.
 - o Dit neemt niet weg dat conventie Psychologische Zorg een goede evolutie is.
 - o Het groepsaanbod biedt ook mogelijkheden, doordat dit goedkoper kan aangeboden worden.

4.2.2.3. Kruispunt ZORA

Het Kruispunt ZORA bevindt zich in Mortsel en biedt eerste hulp bij psychische en sociale problemen en richt zich naar alle inwoners van 16 jaar of ouder uit de regio ZORA. Het Kruispunt helpt de burger verder in één of meer gesprekken en verwijst door (indien nodig). Er wordt ook vanuit de omliggende gemeentes beroep gedaan op Kruispunt ZORA. 68% van de cliënten in het Kruispunt ZORA hebben hun domicilie in ELZ ZORA (tabel 25).

Tabel 25 – aantal aanmeldingen Kruispunt ZORA, 2023

Domicilie	aantal
Borsbeek	20
Boechout	31
Hove	12
Lint	10
Kontich	27
Mortsel	94
Edegem	44
Andere gemeentes	110
Totaal	348

Bron: Kruispunt ZORA

Cliënten betalen voor de gesprekken in het Kruispunt een cliëntbijdrage. Het eerste gesprek is altijd gratis, maar voor volgende gesprekken hanteert het Kruispunt de tarieven van de Conventie Psychologische Zorg in de Eerste Lijn. In 29% van de dossiers werd dit niet correct aangevuld. Maar als we kijken naar de bijdragen waarop we zicht hebben, zien we dat 35% van de cliënten aan het 0 euro of 4 euro tarief zitten. We kunnen hier uit afleiden dat we Kruispunt ZORA ook een kwetsbare doelgroep bereikt.

Tabel 26 – cliëntbijdrage Kruispunt ZORA, 2023

0 euro	4 euro	11 euro	Geen informatie
16	71	160	101

Bron: Kruispunt ZORA

4.2.2.4. Gedwongen opname

In het kader van een onderzoek over de procedure ‘gedwongen opname’, werden de huisartsen van HrM in het najaar van 2022 bevestigd. De responsratio (55/126) was 44%. Het gemiddeld aantal praktijkjaren was 16,9 jaar, de mediaan 12 jaar. Meer dan 90% was erkend huisarts en actief op de huisartsenwachtpost ZORA.

De provincie Antwerpen had, met 780 gedwongen opnames in 2010, het hoogste aantal. En we stellen vast dit tussen 2010 en 2021 verdubbeld is en veel sterker is toegenomen dan in de andere provincies. In 2021 noteerden we in provincie Antwerpen 1578 gedwongen opnames. De aanwezigheid van psychiatrisch ziekenhuis Multiversum, met een vestiging in Mortsel en Boechout, die gedwongen opnames kan uitvoeren, heeft mogelijk een impact in ELZ ZORA.

De politie in de regio was in 67% de aanvrager voor een omstandig geneeskundig verslag door de huisarts, de psychiatrische ziekenhuizen in 25%. Mobiele Crisisteams zijn zelden betrokken. In een groot aantal gevallen voelt de huisarts zich onder druk staan in de procedure. Huisartsen voelen zich

onveilig door de beperkte ondersteuning door de sector geestelijke gezondheidszorg en de politie, wat morele stress genereert. Voor eigen patiënten willen ze graag betrokken worden en ze ondersteunen de kernelementen van de voorstellen tot verandering.

4.2.3. Rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp

Om het zorgaanbod voor kinderen jongeren in kwetsbare opvoedingssituaties in kaart te brengen, hebben we ons gebaseerd op gegevens van de website jeugdhulp.be van de Vlaamse overheid.

Tijdens de eerste belangrijke levensjaren van een kind zijn er verschillende contactmomenten met **Kind en Gezin**. De meeste daarvan vinden plaats in een **consultatiebureau**. Een consultatiebureau doet preventief medische, psychosociale en pedagogische consultatie van gezinnen met kinderen tot ze naar school gaan. In ELZ ZORA zijn er 3 consultatiebureau's: Edegem, Kontich en Mortsel.

Dan zijn er nog **Huizen van het kind**, dat zijn samenwerkingen tussen organisaties die ondersteuning bieden bij kinderopvang, gezondheidszorg, vrijetijdsaanbod en opvoedingsondersteuning. Deze initiatieven hebben een preventief karakter en vertrekt vanuit het initiatief van de ouders.

- In de onderstaande gemeenten is er een fysiek huis
 - o Borsbeek
 - o Edegem
 - o Kontich
 - o Mortsel
- In onderstaande gemeenten is er geen fysiek huis maar wel een samenwerkingsverband:
 - o Boechout
 - o Hove
 - o Lint

In Mortsel is er een **JAC**. Het JAC maakt deel uit van het CAW, het Centrum Algemeen Welzijnswerk. Waar het CAW zich inzet voor het welzijn van volwassenen, doet het JAC dat voor jongeren. Het JAC helpt jongeren tussen 12 en 25 jaar met al hun vragen en problemen.

Er kan ook door ouders, leerkrachten en organisaties beroep gedaan worden op de **CLB's**. Of het nu gaat over leermoeilijkheden, gevoelens, gedrag, gezondheid of studie- en beroepskeuzes; het CLB gaat mee op zoek naar oplossingen.

Gespecialiseerde jeugdhulp

Er is geen gespecialiseerde jeugdhulp in ELZ ZORA gevestigd. Onderstaande diensten zijn ook voor iedereen toegankelijk maar niet aanwezig in ELZ ZORA:

- centrum voor kinderezorg en gezinsondersteuning in ELZ ZORA
- ondersteuningscentrum jeugdzorg (OCJ)
- vertrouwenscentra kindermishandeling (VK)

4.2.4. Palliatieve hulpverlening

Palliatieve hulpverlening Antwerpen (PHA) is voor de regio Antwerpen de organisatie voor de ondersteuning van palliatieve zorg aan patiënten en hun naasten, thuis en in thuisvervangende milieus zoals woonzorgcentra.

In tabel 27 krijg je een overzicht van het aantal begeleidingen van patiënten die de Multidisciplinaire begeleidingsequipe (MBE) van PHA heeft opgenomen.

Deze data geven geen informatie over de hoeveelheid palliatieve zorg die er is verleend, noch over de uitbouw van een palliatieve zorgcultuur. Niet elke patiënt met palliatieve zorgnoden die thuis (of in een thuisvervangend milieu) overlijdt heeft de ondersteuning van een MBE nodig.

Tabel 27 – aantal begeleidingen MBE, 2018 tot 2023

Woonplaats	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Mortsel	47	48	50	48	42	40
Kontich	40	32	48	48	39	37
Boechout	38	29	33	26	36	36
Edegem	30	27	35	34	23	24
Borsbeek	13	15	16	12	15	15
Hove	12	12	15	14	9	12
Lint	11	18	16	11	4	9
ELZ ZORA	191	181	213	193	168	173

Bron: PHA

4.2.5. Thuisverpleegkundigen

We hebben niet onmiddellijk een overzicht van het aantal thuisverpleegkundigen in ELZ ZORA. Door het brede aanbod en de wisselwerking tussen thuiszorgpartners en zelfstandige thuisverpleegkundigen, lijkt het wel dat de meeste zorgvragen kunnen beantwoord worden.

4.2.6. Apothekers

Volgens de databank van KAVA (Koninklijke Apothekersvereniging van Antwerpen) zijn er in ELZ ZORA 46 apotheken. (juni 2023)

De rol van de apotheker is in evolutie. Nadat de covid-crisis de evolutie van de rol van de apotheker heeft versneld, blijft deze verder veranderen op meerdere vlakken; preventie, medicatieopvolging en ter ondersteuning bij de lokale vaccinatie.

4.2.7. Kinesitherapeuten

Het is niet eenvoudig om een duidelijk beeld te krijgen van het aantal kinesitherapeuten.

- Volgens de sociale kaart zijn er in ELZ ZORA 110 praktijken (met minimum 1 kinesitherapeut) actief. (juni 2023)
- Kinesistenkring Regio Mortsel (KRM) groepeerde kinesitherapeuten uit de eerstelijns die gevestigd zijn in Mortsel, Edegem, Hove, Lint, Kontich, Boechout en Borsbeek, maar telt onder zijn leden ook collega's woonachtig in onze regio die elders praktijk voeren, evenals collega's gevestigd in omliggende gemeenten, actief als zelfstandige of in loontrekkend verband in de regio ELZORA. Volgens de website van KRM zijn er 107 kinesitherapeuten (die bij KRM zijn aangesloten) actief in ELZ ZORA. (juni 2023)

4.2.8. Diëtisten

Op basis van de gegevens van de diëtistenkring zijn er in ELZ ZORA 20 diëtistes op zelfstandige basis actief. (juni 2023)

4.2.9. Podologen

In ELZ ZORA zijn er volgens de sociale kaart 9 praktijken (met minimum 1 podoloog) actief. Vaak zijn er lange wachttijden alvorens je er als patiënt terecht kan. (juni 2023)

4.2.10. Tandartsen en mondhygiënist

Volgens de database van het VVT (Verbond Vlaamse Tandartsen) zijn er 43 tandartsen actief. (juni 2023)

Zoals in de meeste eerstelijnszones zijn er lange wachttijden alvorens je terecht kan bij een tandarts, en soms is er sprake van een patiëntenstop. Over de evoluties van het aantal tandartsen kan de VVT niet aangeven of het aantal tandartsen de komende jaren zal toenemen.

In de meeste tandartspraktijken zijn er ook mondhygiënist aan de slag. Er is geen informatie beschikbaar over het aantal actieve mondhygiënist in ELZ ZORA. Mondhygiënist kunnen preventieve taken overnemen waardoor de tandarts meer tijd heeft voor curatieve zorg. Alleen studeren er momenteel niet genoeg mondhygiënist af om dat snel op te lossen. Ook de beperkte nomenclaturnummers voor de mondhygiënist zorgt voor beperkingen.

Naast de slechte toegankelijkheid is de kost voor tandzorg een drempel voor financieel kwetsbare mensen. Er is echter wel via de nomenclatuur de mogelijkheid om aan een voldoende laag tarief preventieve handelingen uit te voeren.

4.2.11. Ergotherapeuten

Ergotherapeuten zijn zowel in welzijnsorganisaties actief (woonzorgcentra, lokale dienstencentra, ziekenhuizen, revalidatiecentra ...) en op zelfstandige basis. Er zijn geen exacte cijfers ter beschikking en niet alle ergotherapeuten zijn aangesloten bij de beroepsvereniging.

Als we verder gaan op de beschikbare gegevens (beroepsvereniging en sociale kaart) zijn er in ELZ ZORA ongeveer 15 of 20 zelfstandige ergotherapeuten of ergotherapeuten in dienstverband aan de slag. (juni 2023)

4.2.12. Bewegen op verwijzing – coaches

Er zijn 2 BOV-coaches in ELZ ZORA actief. Ze beschikken over een consultatieruimte in 6 van de 7 gemeenten; enkel in Borsbeek beschikken ze niet over een consultatieruimte.

In het Universitair Ziekenhuis Antwerpen zal Bewegen Op Verwijzing uniek georganiseerd worden na doorverwijzing van de medische specialisten en doelgericht op de ziekenhuispatiënten. 2 bijkomende BOV-coaches zijn in het UZA beschikbaar voor patiënten met (ernstige) medische aandoeningen.

4.2.13. Vroedvrouwen

We beschikken niet over accurate gegevens. In ELZ ZORA zijn er volgens de sociale kaart 34 praktijken (met minimum 1 vroedvrouw) actief. (juni 2023)

Daarnaast zijn er nog organisaties zoals Familiehulp, Wit-Gele Kruis, ... waar vroedvrouwen werken en gezinsondersteuning aanbieden.

4.2.14. Logopedisten

Op basis van de gegevens van de kringwerking van de logopedisten zijn er in ELZ ZORA 73 logopedisten actief. (juni 2024)

De meeste logopedisten, waarmee de kringwerking in contact staat, hebben een (korte) wachtlijst. Zij hebben niet altijd zicht op de reële situatie vermits zorgvragers zich vaak bij verschillende praktijken aanmelden om logopedische zorg te krijgen. De wachtlijsten kunnen op sommige momenten in het jaar groter zijn (vooral voor kinderen). Dit hangt vaak samen met screeningsmomenten op school.

4.3. Zorgbudgetten

Een zorgbudget is een maandelijkse tegemoetkoming voor mensen die veel zorg nodig hebben, zoals mensen met ernstige gezondheidsproblemen of een handicap.

We bespreken 2 soorten (tabel 28):

- Het zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden (vroeger de zorgverzekering) voor personen die veel zorg nodig hebben, zoals;
 - o ouderen die in een woonzorgcentrum verblijven (zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden in de residentiële zorg)
 - o of mensen die thuis veel ondersteuning nodig hebben (zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden in de mantel- en thuiszorg).
- Het zorgbudget voor ouderen met een zorgnood (vroeger de Tegemoetkoming Hulp aan Bejaarden of THAB) is een financiële tegemoetkoming voor ouderen (vanaf 65 jaar) die moeilijkheden ondervinden bij het uitvoeren van dagelijkse taken. De tegemoetkoming is bedoeld om de kosten ten gevolge van de zorg te vergoeden. Ze wordt enkel toegekend aan personen met een beperkt inkomen.

Eerst bekijken we de zorgbudgetten voor zwaar zorgbehoevenden. De zorgbudgetten zijn leeftijdsonafhankelijk, maar het merendeel wordt toegekend aan mensen ouder dan 65 jaar.

- In ELZ ZORA worden 1.450 zorgbudgetten toegekend omwille van zorg in een residentiële setting en 1.932 zorgbudgetten worden toegekend in een mantel- en thuiszorgsituatie.
- 2.608 zorgbudgetten (thuiszorg en residentiële zorg samen) worden toegekend aan 65-plussers. Dit betekent dat 10,4% van de 65-plussers een zorgbudget krijgt. Dit aandeel is in ELZ ZORA lager dan gemiddeld in het Vlaams Gewest (grafiek 18).
- 769 ouderen, of 3,1% van de 65-plussers krijgen bovenop een zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden ook een zorgbudget voor ouderen. Dit aandeel is lager dan gemiddeld genomen in het Vlaams Gewest (grafiek 18).

Tabel 28 – zorgbudgetten, 2023

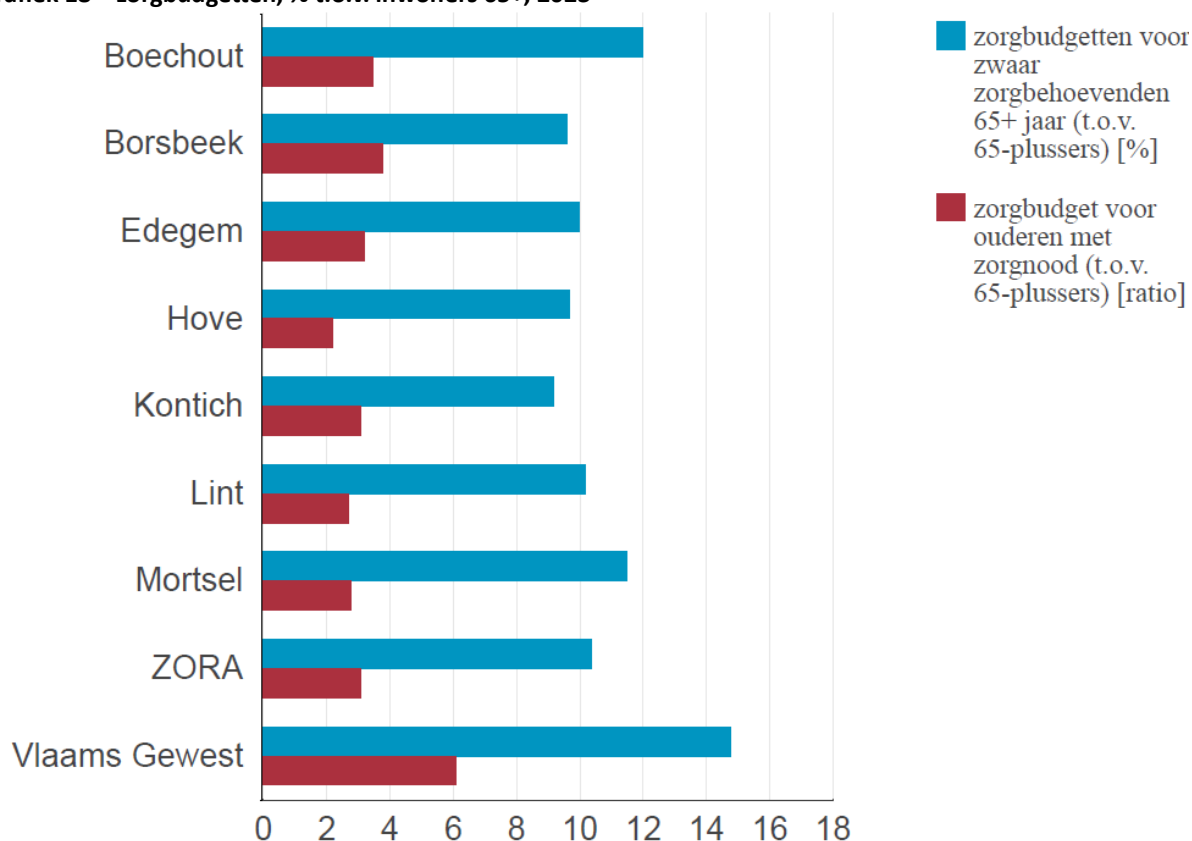
	zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden in de mantel- en thuiszorg	zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden in de residentiële zorg	zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden 65+ jaar	zorgbudget voor ouderen
Boechout	230	246	381	111
Borsbeek	198	100	222	89
Edegem	391	260	555	176
Hove	153	106	208	47
Kontich	387	168	437	147
Lint	146	155	184	48
Mortsel	427	415	621	151
ZORA	1.932	1.450	2.608	769
Vlaams Gewest	182.858	81.656	211.637	86.971

Eenheid: aantal

Bron: Vlaamse Sociale Bescherming - Zorgbudget zwaar zorgbehoevenden | provincies.incijfers.be

Directie-generaal Personen met een handicap & Vlaamse Sociale Bescherming | provincies.incijfers.be

Grafiek 18 – zorgbudgetten, % t.o.v. inwoners 65+, 2023

Bron: Vlaamse Sociale Bescherming - Zorgbudget zwaar zorgbehoevenden | provincies.incijfers.be, Directie-generaal Personen met een handicap & Vlaamse Sociale Bescherming | provincies.incijfers.be

4.4. VAPH

4.4.1. Gebruikte ondersteuningsvormen

Personen met een handicap kunnen gebruik maken van verschillende vormen van ondersteuning. In tabel 29 wordt de gebruikte ondersteuning van personen met een handicap op 31/12/2023 in ELZ ZORA weergegeven. Een persoon kan voorkomen in meerdere kolommen, aangezien een persoon meerdere ondersteuningsvormen kan combineren.

Enerzijds gaat het over **laagdrempelige ondersteuning**:

- Zorgbudget voor mensen met een handicap: of het basisondersteuningsbudget, is bedoeld voor personen met een erkende handicap en een beperkte ondersteuningsnood. Het zorgbudget is een vast bedrag van 300 euro per maand dat uitbetaald wordt door de zorgkassen.
- Rechtstreekse Toegankelijke Hulp (RTH): beperkte, handicapspecifieke ondersteuning in de vorm van begeleiding, dagopvang of verblijf voor wie af en toe hulp nodig heeft. Voor rechtstreeks toegankelijke hulp is geen aanvraag bij het VAPH of de intersectorale toegangspoort nodig.
 - o Globale individuele ondersteuning (GIO) is een aparte functie binnen rechtstreeks toegankelijke hulp, specifiek voor kinderen die starten in de kinderopvang, kleuterklas of het eerste leerjaar. Het gaat om laagdrempelige en snel inzetbare hulp in de gewone kinderopvang of school van het kind.

Anderzijds gaat het over **niet-rechtstreeks toegankelijke hulp**:

- Multifunctioneel centrum (MFC): richt zich tot personen met een handicap tot en met 21 jaar (uitzonderlijk verlengbaar tot en met 25 jaar) die nood hebben aan specifieke ondersteuning. Een multifunctioneel centrum biedt begeleiding, dagopvang of verblijf. Voor ondersteuning van een multifunctioneel centrum is een jeugdhulpbeslissing van de intersectorale toegangspoort (een dienst van de jeugdhulp binnen departement Opgroeien) nodig.
- Een persoonlijk assistentiebudget (PAB) is een budget om de assistentie voor een kind thuis of op school te organiseren en te financieren. Met het persoonlijke-assistentiebudget werft iemand assistenten aan.
- Het persoonsvolgend budget (PVB) is een budget op maat waarmee een meerderjarige persoon met een handicap zorg en ondersteuning kan kopen binnen zijn eigen netwerk, bij vrijwilligersorganisaties, individuele begeleiders, professionele zorgverleners en bij door het VAPH vergunde zorgaanbieders. Een persoonsvolgend budget moet aangevraagd worden.

Hulpmiddelen en aanpassingen (individuele materiële bijstand - IMB) kunnen helpen om activiteiten, waarbij iemand moeilijkheden ondervindt, uit te voeren. Dit kan gaan over een aangepaste woning of auto, aanpassingen om de computer te kunnen gebruiken, Het VAPH geeft tegemoetkomingen voor hulpmiddelen en aanpassingen. Een tegemoetkoming voor hulpmiddelen en aanpassingen moet aangevraagd worden.

Tot slot geven we ook mee hoeveel meerderjarigen wachtten op een (verhoging van hun) persoonsvolgend budget. Er zijn drie prioriteitengroepen: PG1, PG2 en PG3. Iedere aanvraag van een persoonsvolgend budget (met uitzondering van een aanvraag in het kader van een automatische-toekenningsgroep) wordt op basis van enkele criteria in een van de drie prioriteitengroepen geplaatst. In prioriteitengroep 1 worden de meest dringende vragen ingedeeld, in prioriteitengroep 3 de minst dringende.

Tabel 29 – gebruikte ondersteuning in ELZ ZORA op 31/12/2023

Ondersteuningsvorm	Aantal
Zorgbudget	96
Rechtstreeks toegankelijke hulp (RTH)	529
Globale individuele ondersteuning (GIO)	18
Multifunctioneel centrum (MFC)	169
Persoonlijk assistentiebudget (PAB)	41
Individuele materiële bijstand	662
Persoonsvolgend budget (PVB)	470
Prioriteitengroep 1	7
Prioriteitengroep 2	146
Prioriteitengroep 3	172
Totaal aantal unieke personen	1657

Bron: Jaarverslag VAPH 2023

4.4.2. Zorgaanbod voor mensen met een handicap

In tabel 30 krijg je een overzicht van het zorgaanbod voor mensen met een handicap. In deze cijfers zijn we uitgegaan van de locaties waar een aanbod aanwezig is. Er zijn zorgaanbieders die meerdere ondersteuningsvormen aanbieden en op verschillende locaties een zorgaanbod hebben.

Tabel 30 – zorgaanbod voor mensen met een handicap op 31/05/2023

Zorgaanbod voor meerderjarigen	aantal
woonondersteuning	13
dagbesteding	14
individuele begeleiding	21
kortverblijf	2
oproepbare permanentie	1
begeleid werken	2
Zorgaanbod voor minderjarigen	
woonondersteuning	13
dagbesteding	21
individuele begeleiding	5
kortverblijf	2
oproepbare permanentie	1
begeleid werken	2

Bron: zorgwijs.be

5. Conclusies

Bij de conclusies moeten we steeds een aantal aandachtspunten in het achterhoofd houden:

- In ELZ ZORA zijn er vaak grote verschillen; op gemeentelijk en wijk niveau. Met de verschillende uitdagingen moeten we steeds oog hebben voor mogelijke geografische verschillen en onze aanpak hierop afstemmen.
- Ondanks er nog geen officiële beslissing is gevallen, is het duidelijk dat Borsbeek zal fusioneren met de stad Antwerpen. Dit betekent ook dat Borsbeek in de toekomst geen deel meer zal uitmaken van ELZ ZORA. Deze verschuiving zal een impact hebben op een aantal tendensen in ELZ ZORA.

Voorspellingen geven aan dat de bevolking tegen 2032 met 4% zal toenemen. In ELZ ZORA gaat dit over ongeveer 4000 extra inwoners. Een **bevolkingstoename** heeft ook een impact op zorgverleners, zorginstellingen en informele zorg. Het zal belangrijk zijn dat alle actoren in het netwerk van ELZ ZORA zich efficiënter en effectiever organiseren waar mogelijk en dat het aanbod zich aanpast aan stijgende vragen.

De **hoge familiale zorgindex** van 49,3 in ELZ ZORA, in vergelijking met 43,7 voor het Vlaamse Gewest, is opvallend. Indien Borsbeek niet meer wordt meegenomen zou dit nog hoger zijn. De familiale zorgindex geeft de verhouding weer van de hoogbejaarden (80 jaar of ouder) op de 50 tot 59-jarigen. Het is een aanduiding van hoeveel hoogbejaarden er zijn in verhouding tot de bevolking die er normaliter zorg voor moet dragen. Deze maat wordt vaak gebruikt om in te schatten hoe groot de groep potentiële mantelzorgers is. Daarnaast stellen we vast dat het aandeel 65-plussers in ELZ ZORA groter is dan in het Vlaams Gewest en dit verschil zal de komende 10 jaar verder toenemen. **Een toekomstgericht en participatief ouderenbeleid, zowel op het gebied van wonen en zorg, is essentieel.**

De komende 5 jaar plannen 16 **huisartsen** (van de 128) met pensioen te gaan. Gezien nu ongeveer 80% van de huisartsenpraktijken geen nieuwe of beperkt nieuwe patiënten aanneemt en de helft van de artsen aangeeft zijn/haar patiënt niet tijdig te kunnen verder helpen, mogen we concluderen dat er momenteel reeds **problemen zijn om de continuïteit van zorg te kunnen waarborgen**. Een oplossing zal multifacetair zijn. Een eventuele samenwerking met lokale besturen, door het voorzien van geschikte locaties voor grotere/nieuwere praktijken om multidisciplinaire samenwerkingen mogelijk te maken, zou één van de onderdelen van de oplossing kunnen zijn.

Nog te veel kinderen en ouderen maken geen gebruik van het preventieve tandconsult. Het preventieve tandconsult wordt door een hogere terugbetaling gestimuleerd en is een belangrijke hefboom is om duurdere curatieve tandzorg te vermijden. De kinderen en ouderen die recht hebben op verhoogde tegemoetkoming (VT) maken opvallend nog minder gebruik van het preventieve tandconsult. Extra aandacht voor mensen in kansarmoede is aangewezen.

- Slechts 32,9% van de 5 tot 14-jarigen met recht op VT in ELZ ZORA gaat regelmatig naar de tandarts, voor niet-VT-gerechtigden gaat dit over 58,9%.
- Slechts 14,2% van de 75-plussers met recht op VT in ELZ ZORA gaat regelmatig naar de tandarts, voor niet-VT-gerechtigden gaat dit over 25,8%.

In het najaar van 2022 werd de **RIZIV-conventie psychologische zorg in de eerste lijn** uitgerold in ELZ ZORA. Het doel is de organisatie van een vlot toegankelijke zorg voor kwetsbare doelgroepen met milde tot matig ernstige psychische problemen. Deze psychologische hulpverlening richt zich met een individueel en groepsaanbod op kinderen, jongeren, volwassenen en ouderen. De conventie psychologische zorg en bij uitbreiding andere initiatieven in de GGZ zoals het Kruispunt, is bij huisartsen en bij andere mogelijke doorverwijzers in de zorg- en welzijnssector **onvoldoende gekend**. Aanvullend stellen we vast dat er nood is aan meer data om prioriteiten te bepalen, doelgerichte interventies te ondernemen en impact te creëren.

We stellen ook vast dat aanpassingen in de **ruimtelijke ordening** (zoals nieuwbouwprojecten) een grote impact hebben op gezondheid. Bij ingrepen in de ruimtelijke ordening is het aangewezen dat er gestreefd wordt naar het verlagen van het risico op hittestress, dat voedselwoestijnen en voedselmoerassen vermeden worden, dat er een dialoog wordt aangegaan met zorgverleners en welzijnsvoorzieningen om het zorgaanbod te kunnen garanderen.

Bij de samenstelling van de omgevingsanalyse stelden we vast dat we soms **geen accuraat beeld hebben over het aantal zorgverleners** dat in ELZ ZORA actief is. Om maximaal te kunnen inzetten op de kracht en engagement van het netwerk, is het van belang dat we alle zorgverleners in het vizier krijgen en hen betrekken bij het realiseren van geïntegreerde zorg in de eerstelijns, de missie van ELZ ZORA. ELZ ZORA zal hiervoor de nodige initiatieven nemen.

Ondanks de welvarendheid van onze regio zijn er voldoende uitdagingen en is de methodologie van **proportioneel universalisme¹ essentieel om de gezondheidskloof aan te pakken**.

¹ Proportioneel universalisme richt acties en beleid op alle burgers, maar met een verschillende intensiteit voor bepaalde doelgroepen. Het stelt dat het fundamenteel aanpakken van gezondheidsongelijkheid maar kan als je op alle groepen tegelijk inzet.

6. Bronnen en linken

- kwantitatieve gegevens:
 - de databanken van 'Provincies in Cijfers' - <https://provincies.incijfers.be/dashboard/dashboard/>
 - de databanken van het InterMutualistisch Agentschap (IMA) - <https://ima-aim.be/IMA-Atlas?lang=nl>
 - Klimaatportaal Vlaanderen
 - Hittestress - <https://klimaat.vmm.be/themas/hitte>
 - Sciensano
 - Voedselwoestijnen en voedselmoerassen - https://www.sciensano.be/sites/default/files/gvsci21a-2301-i01_-_second_design_report_sciensano_v12.pdf
 - Zorgnet-Icuro
 - Gedwongen opnames - <https://www.zorgneticuro.be/nieuws/stijging-van-het-aantal-gedwongen-opnames-zet-zich-verder-door>
 - Jaarverslag VAPH 2021 - <https://extranet.vaph.be/jaarverslag/2021/pages/37/>
 - Jeugdhulp (departement Opgroeien) - <https://www.jeugdhulp.be/organisaties>
 - Zorgwijs - https://www.zorgwijs.be/index?gclid=CjwKCAjwhdWkBhBZEiwA1ibLmGhDvnH7ATxImruVeuB_Xopyg1T_U8yRSF5M4I5qttz4gc22F5HI-hoCz5wQAvD_BwE
 - Sociale kaart - <https://www.desocialekaart.be/>
 - Enquête continuïteit van zorg, uitgevoerd door HrM – niet online beschikbaar
 - SaRA-netwerk – data uit het netwerk, niet online beschikbaar
 - PANGGO-18 – data uit het netwerk, niet online beschikbaar
 - Kruispunt ZORA – data van het Kruispunt ZORA, niet online beschikbaar
 - PHA – data, niet online beschikbaar
 - Vanuit zorgverleners en beroepsgroepen; via bevestigingen naar aantal zorgverleners, niet online beschikbaar
 - Bevestiging huisartsen HrM in het kader van een onderzoek over de procedure 'gedwongen opname', niet online beschikbaar
- Kwalitatieve gegevens
 - Gesprekken met prioritaire stakeholders in de Geestelijke Gezondheidszorg
 - Enquête continuïteit van zorg, uitgevoerd door HrM
 - Bevestiging huisartsen HrM in het kader van een onderzoek over de procedure 'gedwongen opname'